

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 19 (10976) хемис 13-май, 2021-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

[Чехи Гъалибилин - 76 йис](#)

Гъалибилин парад - Каспийскда

Нариман ИБРАГЫМОВ

Россиядин Федерациидин вири региона 9-Майдиз Чехи Гъалибилин 76 йис тамам хууниз талукъарнавай мярекатар ва 32 шеъзеръяр военны парадар къиле тухвана. Гъа гъисабдай яз - Каспийск шеъзердани.

Тутульнихъ къван яракъламиш хънвай, аскериннин яракърин жигъетдай хейлин артуханвал авай къушунар гваз атай, Советрин Союз, адан халкъарни дуњьядилай михъиз терг ийиз къанзавай чапхунчийрал лап четин шартлаа къазанмийш Гъалибилик дагъустанийрини чин пай кутуна.

Малум тирвал, 1941-1945-йисара Дагъларин улкведай фронтдин 180 агъзурдалай виниз дагъустанийр фена. Абурукай гъар къвед лагъайда Ватандин аздавал, аслу тушировал ва Гъалибвал патал чин чанар къурбандна. Абу Россиядин, Украинадин, Белоруссиядин, Молдавия-

дин, Латвиядин, Эстониядин ва Европадин хейлин улквейрин, гъакл Германиядин чилер къизгъин женгера телефон хъана. Яру Армияди чи Ватанни хвена, Европадин халкъарни фашизмдикай азадна. Им тарих ява и тъакъиктат садавайни чуриз жедач, бязи политиканрин дестейри гъикъван алахъунар аврутанни.

Дагъустандин къегъал хва, Россиядин Игит (1996-йисуз ганай азаз и баркаллу тъвар) Абдулгъаким Исмаилова Рейхстаддин күківал Гъалибилин пайда акурайдалай инихъ 76 йис алатнава. Фашистрихъ галаз чугур къати ва инсафуз женгера къегъалвилер къалурай 59 дагъустандидиз Советрин Союздин Игитвилин тъвар гана. Ирид къегъал Баркалладин ордендин пуддережадизни лайихлу хъана. Ахътин дираш бубайрин рухвайри къе Россиядин Яракълу Къуватра викъегъивелди къуллугъозва. Сириядин халкъдизни къумек гузва. Чна чи бубайрал, рухвайрал, къенин несидал дамахзава.

9-Майдин сувар, Гъалибилин сувар чи улкведен къар са агъали патал пақди,

лишанлуди, ватанпересвилин рульмягъ-кемарзавайди я. Гъар йисуз ам чиң-ранвилин, дамах авунин гыссерилид кваш-шиламишава, къеңдзава. Ахътин Гъалибвал патал чи чехи бубайри, иммири, баде-ри, диде-ри, халурии фронтда къизгъин женгер чуругуна, далу пата зеъметчирии фронт яракъралди, сүрсөтдади ва герек маса шеъэрлди таъминарун патал югъ-ди-ийфди къвалихна. Виридал баркалла!

Махачкала

Дуңъядиз чланвай тъугъвалди чи газа краиз манивал гузва. Адакай авай хаталувал фикирда къуна, ци Дагъларин улкведен меркездани суварин мярекатар гегъеншдаказ тухун тавунин къарад акуйдан. Амма дяведин ветеранриз сувар чин къвалера, гъаятра тешкилна. Гъайф хъи, чи ветеранрин жергеяр йисалай-суз къери жезва. Эгер Чехи Гъалибилин 66 йисан сувар къейддайла, республикада Ватандин Чехи дяведин 1143 иштиракчи

▶ 3

Нумрадай къела:

ЭДЕБИЯТ

Хакъх тийиз дайман экв...

Савадлу, къанажагълу инсаниятдин фагъум-фикарда, хиялда Сулейман эбеби риваят хъиз, адётдин инсанрилай, иллаки шаиррилай, хейлин тафааватлу камалэгълиз яз ама. Инлай къулухъни амуъда!

▶ 5

ЖЕМИЯТ

Халкъдикай даях къуна

Абдулмуталиб Садикъова къвалихай районра ва колективра яшлу инсанрин рикъел ам ва адан къени крат хъсандин ала-ма. Гъикъ лагъайтла, ада эхиримжи нефес-далди ватанэгълийриз къуллугъна, вичел гъалттай гъар са зеъметчиидиз хъсанвел авуна.

▶ 6

ЧИАЛ

Урусатдин милли чаларин

ЭГЪМИЯТ

Чна къиле тухвай ахтармишунрин се-ренжемрин нетижайрай акъазвайвал, хайи чалар чирунин кардиз Татарстанда къе-тлен фикир гузва, яни санлай - татар ча-лаз. Чипин чал машгурунин кардал Татар-стан республика неинки вичин мулкарал, гъакл ададай къецини машъул жезва ва маса регионизни къумекзаева.

▶ 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Гатун лагерриз теклифзава

Пуд ваца давам жезвай гатун кани-кулприз диде-бубайрин виллик акъазнавай важиблу ва жарабдар месэлайрикай сад аялар къучедин пис таъсирдикай хкудун, абурун сағъламвал хъсанарун, абурув менфятулдаказ ял ягъиз тун я. Асантди тушир, важиблу и месэла гъар са хизанди, вичин мумкинвилериз килигна, гъар журеда гъялзава.

▶ 8

МЕДЕНİЯT

Казбекан сад лагъай тамаша

Са нефесдаллаз сятни 40 декъицъада къиле фейи тамаша къутягъ хайила, тамашачири режиссердин, актеррин къвалихадиз, гурлу капар ягъуналди, пары хъсан къимет гана. Дугъриданни, актеррин къу-гъунин дережади, абуре арадиз гъанвай игитрин къаматри, газа хъуруннар къев-дай сегънейри тамаша фикир желбайди, хушдиз къабулдайди авунва. Им, гъелбет-да, Казбек Думаеван сад лагъай чехи къвалихадин аквадай хътина хъсан нетижя я.

▶ 9

ЭДЕБИЯТ

“Чандилайни абур багъя,
намус саф...”

Садикъ Гъажиева, лезги чалал хъиз, урус чалални теснифзава. Адан газа къа-дар эсерар урус чалал акъатзавай газет-рани журналра чапнава, къилдин ктабар яз акъатнава. 2015-йисалай Урусатдин пи-сателрин Союздин член я.

▶ 11

Кульегар вахкана

Дагъустан Республикадин Кылин везифаир вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова Россиядин Игит Зейнудин Батманован уьмуърдин юлдашдив Каспийск шегъерда эцигнавай цийи ківалерай квартирадин кульегар вахкана. Идакай "Лезги газетдиз" региондин Кылин пресс-къулугъди хабар гана.

2015-йисан майдин вацра Кыурагъ райондин Киррийрин хуърий тир мешебеги Бат-

мановаз тама жегиль хизан къунвай террористар акуна. Ада бандитриз хизан ахъюнин гъакъиндай малумарна. Амма террористри Батмановавай Кыурагъ райондин полициядин отделенидин начальникиз зенг авун ва азас тамуз эверун буйругъна. Амма виклер мешебегиди и буйругъ къилиз акъуднач. Бандитри адан чандиз къаст авуна. И вакъиайрикайни, хейлин вахт алатайла, гъа бандитрикай сад къайдаяр хульдай органри къурла, малум хъана.

"Чна инсанрин гражданвилин игитвиер рикелай ракъурна виже къведач. Улькведен Верховный Главнокомандующий Владимир Владимирович Путина ви уьмуърдин юлдашдиз Игитвилин тъвар гүнин къарап къабулун лап важибула гъуърметдин кар я. Гъам Дагъустандин са шумуд неслиар патални. Уьмуърда гъар са вахтунда игитвилиз чка авайди абуру къатунна кланда. Женгинин везифаир вилек квачирлани, къунерал погонар алачирлани, игитвал къалурис жезвайди я. Ви уьмуърдин юлдашди, намуслу, къени инсанди, халисан игитвал къалурна, гъавиля азас баркалла!" - лагъана, Россиядин Игитдин уьмуърдин юлдашдихъ элкъевна, Сергей Меликова.

Жамиля Батмановади уьмуърдин юлдашдин къени краява игитвал рикелай алуд тийизвай республикадин руководстводствоиз сагърай лагъана. "Чун хътин инсанриз къумекзай квэз за, юкъ агузна, икрамзана. Күнне чун патал авунвай кар рикелай тефидайди я", - лагъана Игитдин хендедади.

РФ-дин Президент Владимир Путина 2018-йисан 6-майдиз акъудай къарападалди Къасумхуърун лесничестводин мешебеги Зейнудин Батмановаз, вичин чанни къурбандна, жегиль хизан террористрикай къутармишнай Россиядин Игитвилин тъвар гана. Алай вахтунда Къеплирин участоқдин больницаца медсестра яз къалахздавай адан юлдаш Жамиля Батмановади пуд хизни са рушаш тербия гузва.

Дерт пайзава

11-майдиз Казань шегъердин (Татарстан Республика) са мектебда мусибат арадал атана: 19 йиса авай чқадин ағыали Ильнас Галъиевиа муаллимиз, аялриз гүлсле гана. Эхиримжи делилралди (12-майдин), нетижада 9 кас телефон, са шумуд ңүд касдал хирер хъана. Къейбурун чөхи пай 8-класда къелздавай аялар я.

Къанлу къунва, уголовный дело къарагъарнава. Силисдин органри арадал атай мусибатдин душушшай тамамдиз къил акъудунин серенжемар къиле тухуза.

Дагъустандин Кылин везифаир вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова телефон хъайбурун хизанриз ва Татарстандин къил Рустам Миннихановаз башсагъльгувал гана.

"Казанда арадал атай мусибатди чун вири къарсурна. Чна Татарстандин халкъдихъ галаз абурун дерт пайзава", - лагъана Сергей Меликова.

Малумат

ИГРАМИ ВАТАНЭГЪЛИЯР!

Алай үисан 18-майдиз, ийкән сятдин 12-даз Махачкъалада, Дагъустандин халкъдин шаир СтГал Сулейманан тъварунихъ галай бульварда, шаирдин гъумбетдин патав XX асирдин Гомеран экъу къаматдиз башинахай мярекат къиле фида. Чна квэз ана иширакуниз эвер гузва.

Дагъустандин писателрин Союздин лезги секция

Терроризмдиз - вай!

Тапарар ачух хъайила...

Ислягъ, бегъерлу къалахдал машгъул хъун, багърийрин гъакъиндай къайгъу чулагъун гъар са инсандин талукъ тъебии ва адетдин кар я. Амма къалабулухрин - шулугъирин вахтунда, ахлакъдин, марифатдин ерияр къахъздавай береда иллаки жегиль къилер инсанрин руъгъни кваз маса къачузлавай, мұттұгъарздавай иблисрин ракъара гъатзава. Диндикин ва я яшайишдин месэлайрикай далда къуна, абуру чинин къастар, пис мурадар къилиз акъудзава.

И гъакъицватдин гъавурда гъатун патап Цүнти райондин Хамаитли хуърий тир Арсен Къадирова уьмуър газаф багъаз акъвазна. Вичин уьмуърдин хейлин пай ада дустағъда акъудна. Диде-бубадивай, хизандивай, аялрайвай яргъара. Террористрин терефдар хъайивилий.

Ихтиин терс дегишилерихъ ам къуру душушшди тухвана.

"За Хамаитли хуърун патав гвай та-май къласар къватызай. Сада зал кълан эляна. Гъа патахъ элкъвеяла, залди къвез-дай са итим акуна. Мукув агақайла, чир хъана, ам зи миредсрикай тир".

Ам "тамуз фенвайбурука" сад тир. Ада Арсенавай фу тълабна. Миредсиз гъик "вай" лугъудай? Гъанлай къулухъ Арсена ара-ара "тамун" десте сүрсет-далди тълминариз хъана. И вахтунда Арсенан 19 йис тир. Адахъ вичин хизандивай. "Тамавайбуруз" къумек гүн вич патап квэз элкъведатла, гъадакай ада фикирначир. Гена ада вичи хъсан кар ийиз-вайдай къазвай. Вуч лагъайтлани, инсан-

риз къумекзавай.

Са акъван вахт алатнач, террористрихъ галаз авай Арсенан алақъайрикай къайдаяр хъудай организ малум хъана. Арсен къуна ва судди азас 5 йисни 4 варз кар атлана. Жегиль итим Татарстандин дустағъдиз акъатна.

И четин вахтунда адан гъил къурбада диде-буба, стхаяр ва уьмуърдин юлдаш хъана. Дустағъда тур къве вацралай адав вичиз хва хъанвайдакай хабар агақына. Мумкин я, гъа и хабарди азас вири четин-вилериз дурум гудай къуватни гана. Колонияда ада вичиз автослесарвилин пешенини чирна.

Алатай үисан декабрдиз ам, вичиз гайи вахт дустағъда акъудна, къвализ хтанна. Руғуд үисавай хва акурла, адан вилер шадвилин накъварив ацана, ада вичин цийи уьмуър башламиш жезвайди къатана.

"Хизиз ва мад жедай аялризни дүзгүн тербия гуз къланзава. Къалахни жа-гъурда, диде-бубадиз, стхайризни къумек гуда. Махачкъаладиз фида, автослесарвиле къалахал акъвазда. Гъелеги зун хуси майишатдал машгъул жезва", - лугъузва Къадирова.

Алай вахтунда Арсенан 26 йис я. Тулькуыл тежкрабдин иеси хъайивилий ада жегильиз меслятзава: "Диде-бубайрихъ ябакала. Абуруз къумек це. Цалыцам, иер гафар лугъузвойбурухъ, хъсан уьмуър хиве къазвойбурухъ агъамир. Дин патап тухузвой дяве хъсан я лугъузвойбуру

тапарарздавай. Масадбурун гъалат/риар къар къиле түмил туш. Хейлин гъагъа итим".

Цүнти районда, Арсен Къадиров хъиз, тапаррин есирада гъатна, чуру рекъел экъечайбур тимил туш. Хейлин гъагъа итим. Сиражудинова рикел хизизвайвал, 2010-2015-йисарда районда лап четин гъал авай. Газаф жегильлар, дяве ийиз, Сириядиз фенвай. Терроризмдин гъерекатра иштиракайбури къамай къван авай. Ихтиин гъалара газафбур телефони хъана. Бязи хизанар хайи чайрай экъечайдай чкадал атана. Сиражудинова мисал гъизва: "Газафбур ван хъана жеди, чи са хуърунни къизлярда вичи вич хъиткъинара. Адан къве стхани женгерла телефон хъана. Хизанада амукуйбур къил түккүвей патахъ фена. Гъа икъл, чөхи хизан чканла".

Агъсакъалдин фикирдади, жегильин къилер интернетдай агақъазавай чуру таблигъатди элкъуэрна. Районда къалах жағъурун четин я. Гъа идакай таблигъатчири менфятни худудна. Гена хъсан, а вахт алатна. Хъиткъинардай ванер хъзвемач. Махсус операцияр хутахзамач. Инсанар секин я. Абуруз са нихъай ятлани кичеэзмач. Гилан жегильларни интернетдихъ са артух ағаэмача.

Цүнти райондин администрациядин къилин заместитель Омар Мегъамедова гъисабздавайвал, терроризмдиз акси комиссияди, жегильрин сиясатдин рекъяй комитетди тухузвой профилактикадин серенжемар районда гъалар хъсан патахъ элкъуэрна.

"Дагъустандин правда" газетдай.

Н.Г.Гъажиев

И икъара чав чулав хабар агақына: яръалди чугар залан азарди тъвар-ван авай публицист, писатель, общественно-политический деятель, вичин ватанэгълийриз, гъакъвири дагъустанвийризни гъакъван истеклу, хаттурлы хъайи инсан - Нариман Гъажиевич Гъажиев (Самуров) - рагъметдиз фена. Ам чидай вирибуру адахъ яс чугвазва, багърийриз, мукъва-къилийриз сабурар гузва.

Н.Г.Гъажиев 1938-йисан 21-октябрдиз Ахцеға дидедиз хъана. Ина юкъван школа, Ростовда университетдин журналистикадин факультет (1968), Москвада ВПШ акъалтарна (1974). Газаф үисара Ахцеға райондин "Цийи дуънъя" ва Махачкала "Комсомолец Дагестана" газетрин редакцияра, партиядин Дагъустандин обкомда, Ахцеға районкомдин 1-секретарвиле (1983-1991) къавахна.

А үисар Ахцеға ва Докъузпара районин (а чавуз саднавай) ағыалийри "къизилдинбур" яз гъисабзава. Гъакъл хъи, Н.Г. Гъажиеван регъбервилек кваз и районар экономикадини культурадин, яшайишдинни асайишдин рекъерай хейлин виликди фена.

Сифте яз Ахцеға пуд мөртебадин 1-нумрадин юкъван школадин, райбольнициадин, поликлиникадин дараматар, аялрин бахча, консервийрин завод эцигна. Ленинграддин "Рассвет" фабрикадин филиал, маса кархана, цехар арадал гъана, инсанриз къалахдай, яшайиш къулайдиз тешкилдай мумкинвилен артухарна.

Докъузпара "Ахцеғ-Мискикар", "Мигъар-Мискикар", "Къуруш-Къарақурые" къаналар (чебни Н.Г. Гъажиеван проектин ва алахъунрин нетижә яз) кардик кутуна, ағзазур гектарралди чилер цик кутадай, багъларинни саларин майданар артухардай мумкинвал гана. Докъузпара районда гъатта Цийи Къарақурые хъур арадал атана!

Н.Г. Гъажиеван - общественно-политический деятельдин къалах республикадин газаф органа давам хъана. 1983-1993-йисара ам ДАССР-дин Верховный Советдин депутат тир. 1990-йисуз Компартиядин XXVIII съезддин делегатвиле хъяна.

Писатель, публицист яз, чи гъилера ада урус чалал къей "Женнетдин ичкер", "Гъетерин югъ", "Къакъян ичин тарцик", "Цавун мискин - Уъренлер", "Ахцеғърин къеле", "Шар-Эли - халкъдин пачагъ", "Низамидин хазина" ва маса ктабар (гъикаяяр, повестар, роман) ама.

Адан зегъмет государстводин чөхи хейлин шабагъралди, гъуърметдин тъвараради къейднава. Риклик хъийдай края мадни газаф квай. Амма ажалдиз инсаф чидач.

Чна рагъметлудан хизандиз, мукъва-къилийриз, Ахцеғ, Докъузпара районин вири ағыалийриз, дериндей хажалат чулагунвиди, башсагъльгувал гузва.

Нариман Гъажиевич Гъажиеван экъу къамат чи рикелай садрани алатдач.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив.

Гъалибилин парад - Каспийскда

1 ◀

амайтла, къе абурун къадар 48 касдал ахвата. Абурукай 21 ветеран Махачкъалада яшамиш жезва.

РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзай Сергей Меликован таштуругъдалди РД-дин Халъкъдин Собранидин депутати ва РД-дин Гъкуматдин членри гъам меркезда, гъамни районра амай вири ветеранрал къил чулуна, абурув Сергей Алимовичан патай тебрикар, пишешар ва пулдин такъатар агақварна. Сергей Меликов вич 9-майдиз дяведин ветеранар тир Мегъамед Шагъъүсейноваз ва Къурбан Къурбановаз мугъман хъана, абурув Гъалибилин югърикин сидкъидай мубаракна, къегъал, уткъем агъсакъалприз вичин патай пишешарни гана.

Ихтиин пишешар ва тебрикар Амина Ашимовадив, Алихан Арабовав, Муса Багъадиновав, Михаил Галкинав, Саид Гусейнаевав, Гъажи Инчиловав, Калерия Казаковадив, Георгий Кендречуковав, Къасум Кубатовав, Мегъамед Къудаевав, Тамара Матлашенкодив, Асадулла Мегъамедовав, Муцалхан Муцалхановав, Валентина Оверинадив, Юрий Петрухинав, Галина Пономаревадив, Гъсан Ражабовав, Ибрагим-Паша Садиковав, Людмила Салминадив, Нина Сахнинаевав, Тагъир Тагъировав, Ольга Якимчукав ва масабурну агақъана ва вирида республикадин руководстводилай рикъивай разивална.

Республикадин гъкуматди абурун гъакъиндай датлана къайгъударвал чуѓвазва. Гъар ийсуз дяведин иштиракчийриз РД-дин Къилин патай 20-30 агъзур манат ва шегъеррин, районрин администрацийин чин патай савъатар пишешава. Хейлин ветеранар ва дяведин иштиракчийрин хендедаяр къалерин сертификатралди тъминарзава.

2021-йисан 9-Май. И сеферда тъбиатди вичин чин са акъван ачуҳнан. Цав циферин къужахда гъатнавай. Ятлани, серин ва гар квай гъавадилай инсанрин гъульпур чуриз алақънан. Абуру хушвиледи иғитриз ва дядведа телефон хъайбурсуз хажнавай памятникрин, обелискрин, мемориалрин патарив фена, анрап цукъвер эцигна, Ватан патал чанар къурбанд авур дирибаш рухвайяр ва рушар рикъел хана.

1941-1945-йисарин зулуматдин ва къурбандрин ийсар республикадин руководстводини рикъел хана. Къиле РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзай Сергей Меликов аваз, РД-дин Халъкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова, РД-дин Гъкуматдин Председатель Абдуллатыг Амирханова, РД-дин Къилин Гъкуматдин Администрациядин руководитель Алексей Гъасанова, Махачкъала шегъердин администрацийин къил Салман Дадаева, Каспийскдин флотилиядин командующий, конт-адмирал Александр Пешкова, къайдаяр худай орханрин, министерствойрин ва ведомствойрин руководителри, общественый организацийин векилри Ленинан Ком-

сомолдин тъварунихъ галай паркуна авай Азадвал къачур аскердин памятнидал цукъвер эцигна.

Интай республикадин руководство Яру Армиядин аскерар (абурук Советтин Союздин Игитарни ква) кучкнавай сурарал фена ва "Аскервилли баркалла" обелискдал, аскеррин сурарал (Ватандин Чехи дяведа иштирак авур агъзурдалай гзаф къегъалар кучкнавай) цукъвер эцигна, гъурметдин караулди яракърай салют гана.

Иноз шегъерэгълиярни къвездай. Абуру сурарал цукъвер эцигизавай, чин талукъ ксар рикъел хажизай.

- Гъава серинди ятлани, сувар экууди, чаз вирида мукъвади, багъади я, - лагъана Сергей Меликова. - Эгер гъа Гъалибвал таҳънатлана, чаз къенин югъни аквадачир, я чи не-силикъ гележегни жедачир. Чаз и гъзел сувар багъишай ветеранриз, къе аскервилли жергейра авайбуруз, зегъметчи колективира къвалахздавайбуруз, жегъил неслидиз аферин!

Зун а кардал шад я хъи, Дагъустандин вири пилера и сувар пара хушвиледи къайдазава. Дагъустанвияр аскеррин сурарив, обелискрив, памятникрив гъильван зерифвиледи, гъурметдалди зечъизаватла, аквазва.

Каспийск

Махсус совещанидал РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзай Сергей Меликова военный парад Каспийск шегъерда къиле тухунин гъакъиндай малумарайла,

седатель Абдуллатыг Амирханов, РД-дин Къилин ва Гъкуматдин Администрациядин руководитель Алексей Гъасанов, РД-дин МЧС-дин министр Нариман Къазимегъамедов, Милли гвардиядин управленидин начальник Мегъамед Баачилов, республикадин военном Дайтбек Мустафаев, Каспийск шегъердин администрациядин къил Борис Гонцов, Каспийскдин флотилиядин командующий, конт-адмирал Александр Пешков, Ватандин Чехи дяведин иштиракчир Ибраһим-Паша Садиков, Гъажи Инчилов, РД-дин Халъкъдин Собранидин депутаттар, къайдаяр худай орханрин, министерствойрин ва ведомствойрин руководителар, общественый организацийин векилар хажжезва.

Гъалибилин парад Каспийскдин Яру пайдах авай флотилиядин гъульпун пияда къушундин офицерри ачухзава. Абуру Россиядин Федерациядин Государстводин ва Гъалибилин пайдахар гваз майдандилай цлар илитлазава.

Радиодай дикторди 76 йис идалай вилик Рейхстагдал Идицкий 150-дивизиядин сержант Михаил Егорова, младший сержант Мелитон Кантарияди, гвардиядин 8-армиядин аскерар дагъустанви Абдулъаким Исмаилова, украинви Алексей Ковалева ва белорус Леонид Горычева 30-апрелдин иғизрэйх-канцеляриядин минарадап пайдахар хажжайлай рикъел хизава.

Махачкъаладин гарнизондин къушунриз команда гузай Каспийскдин флотилиядин командующийдин заместитель, конт-адмирал Сергей Екименкодивай Каспийскдин флотилиядин командующий, конт-адмирал Александр Пешкова парад къабулзава. Аскеррин, морякрин, кадетрин, юнармиядин дестейрин гъурради майдан къачузва.

Майдандал хажнавай Чехи экрандилай вирида Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинан Гъалибилин сувар тебрикен.

ини, гежел тевгъена, гъазурлухилин къвалахар гъилье къуна. Шегъердиз кефердихъяр гъахъязавай къилияй Ленинан къучеда авай сквер къад йикъан къене цийикъа туткъуру хъувуна. И кардик РД-дин тъбиатдин ресурсрин ва экологиядин министерстводи, мененатри ва шегъердин администрацияди чин пай кутуна, вири къвалахриз 40 млн манат харжна. Проспектдин майданда 200 къелем акъурна, 6 агъзур кв. м. чиле газон тұна, аялрин майдан, чамарапардай жигъирап туткъуруна. Идахъ галаз сад хъиз шегъердин Чехи маса къуяярни, къилин майданни суварин къайдадиз гъана.

Майдан параддиз гъазур хъанвай аскеррин дүз жергейра акъвазнавай дестейри къунва. "9-Май - Гъалибилин Югъ" зурба плакат вирида яръалайни аквазва. Майдандин къерхар тирвал инсанрив, мугъманрив ақланва. Военный оркестриди маршар язава. Радиодай военный манияр лугъузва. Инсанри сада-сада шаддиз сувар мубаракзава, дүнъяда ва республикада ислягъвал хъун алхизава.

Трибуналдиз РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзай Сергей Меликов, РД-дин Халъкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидов, РД-дин Гъкуматдин Пред-

риказавай гафарихъ яб акалзава. Са декъин-къада кисна акъваздайдалай гъульпун дагъустанвириз сувар Сергей Меликова төбикна.

"Им чи улкве, Россиядин гъар са хизан патал чехи сувар я. Адан манада шадвални, кважи тийдай баркаллувални ва күттегъ тежедай гъайфевални ава.

И суварин тарихдин метлеб вахтариз мұльтуғыди туш. Ада чи чехи бубайрин, бубайрин иғитвиликай, викъегъиликай лугъузва. Абуру миязкем руль, къаст, жүрәттүвал, къегъалвал. Ватан къанжалыл себеб яз, чун къе ислягъипелди яшамиш жезва. Чна жуван чилел зегъмет чуѓвазва, дидед чаларал рафтарвалзава, азад ва зурба улквееда аялар чехи ийизава.

Ватандин Чехи дяведа къачур Гъалибилин сувар мубаракрай квезди.

Ам, гъикъван вахтар алатайтлани, тарихда лап зурба вакъия хъиз амукъда. Чи бубайри дүнъя нацизмдай хъена, Европа лукъивляй акъуда, халъкар михъиз терг хъундай къутармишина. Гъавиляй и сувар неинки чи улкведа, гъакъл гзаф маса государствойрани къейдазава.

Душмандихъ галаз къиле фейи къизгъин женгера, хирер алаз госпиталра телеф хъайбуруз, далу пата, чан эцигна, зегъмет чуѓурбуруз чна къе юкъ агъузна икрамзава ва абур рикъел хизава.

Гъурметту юлдашар! Советтин Союздин вири халъкарин векилрихъ галаз, гъильгъиле вугана, дагъустанвирин дяведин мусибатриз дурум гана, душмандиз рикъел төфийдай ягъунар къуна. Чавай къе и кардал лайихлудаказ дамахиз жеда. Чи ватанэгълийри Москва, Стаминград, Кавказ, Курск, Киев, Крым, Ленинград патал къиле фейи зурба женигера иштиракна, партизанрин дестейрира викъегъвишер къалурна, Берлиндин къалерин къаварал Гъалибилин пайдахар хажжан.

Гъурметту ветеранар! Къе чна Гъалибвал къазанмишай, душмандин хура лекъер хъиз акъвазай, далу пата фронту патал зегъмет чуѓур вирида баркалладин гафар лугъузва. Сағърай къуна! Къуна душман барбатна, чаз экъу умъур, азадвал, ислягъвал баъшина. Къу умъур, крат, женгера ватанпересвилин, Ватандиз къуллугъз азунин жигъетдай лап хъсан чешнепар я. Гъалибилин аскерри чи Ватан гъикъл хвенамла, гъакъл хуын чи пак тир буржуя. И карни къенин армиядин къушунри лайихлупиледи успатзава.

Гъурметту юлдашар! Чи халъкъдь къазанмишай Гъалибвал пакдаказ чи рикъела хузымай къван гагъда Россия къудраттулуди, къуватлуди, садавайни магълубиз тежедайди яз амукъда.

Фашизмдин винел Гъалибвал къачур иштириз, гзаф миллетрин чи халъкъдиз баркалла!

Чехи Гъалибилин сувар мубаракрай квезди!

Рахунрилай гъульпун душмандин Гимн яна, артиллеристри салют гана.

Ахпа къатл хъанвайбуруз параддин гъурнар акуна. Каспийскдин къилин майдандилай Каспийскдин флотилиядин офицеррин, Белграддин гиммийрин 73-бригададин, цин винелай фидай гиммийрин 106-бригададин, ракетайрин 51-дивизиондин, гъульпун пияда къушунрин 177-полкунин, гвардиядин 77-дивизиондин, ФСБ-дин пограничникрин управление, НСО-дин МЧС-дин военный къуллугъчийрин, аскеррин, подразделенийрин дестеяра ва 30-далай виниз военный техника фена.

Дербент**Къагъриман ИБРАГИМОВ**

Къадим шегъерди Гъалибилин суварин либас алукина. Къилин къчейра ва майдандал пайдахри, жуъреба-жуъре рангарин шарари лепе гузва.

Суварин мярекатдив, адет хъланвайвал, шегъердин военкоматда гатунна.

Экунилай дяведин манийрин, музъкадин ван алай иниз Ватандин Чехи дяведен ветеранар къват жез башламишна. Суварин къядада безетмишнавай столрихи ацуканавай ветеранар шегъердин къил Рустамбег Пирмегъамедова, депутатин собранидин председатель Мегъамед Мегъамедова, жемиятдин тешкилатрин векилри, администрациядин къултугъчийри ва масабуру къаршиламишна.

Ветеранриз сувар тебрикайдалай гъльгунизвири, цуквералди, лозунглаци, шараради безетмишнавай машинара аъххана, Женгинин Баркалувилин паркуниз фена, эбеди цун патав цукверин къунчар эцигна.

Машинрин колонна физвай рехъ тирвал, ветеранриз сувар тебрикиз, салам гуз, гъилера шаар, цуквер ва пайдахар аваз школайра келзавай аяларни студенттар акъвазнавай.

Шад мярекат аскерар кучукнавай стхавилин сурара давам хъана.

Чехи Гъалибилин 76 йис тамам хъуниз талукъарнавай шадвилин митинг шегъердин къили ачуна. Майдандал къват хъланвай вирибурухъ элкъвена, ада лагъана: "Гъалибилин сувар - им чи халкъарин виридалайни чехи сувар я. Дульядин тариҳда виридалайни гзаф ивијар экъичай а залум дяве-ди вичун гел тун тавар хизан хъанач. Чехи Гъалибвал - им неинки армиядин, гъакл вири халкъдин гъалибвал я.

Тариҳдин метлеб авай Гъалибвал чи аскерини офицер-ри къапурай къеъалвилин, далу пата карханайра, майшат-ра югъди - иффи къалахай зегъметчийрин гъакъисагъ зегъ-метдин нетижани хъана. Чна Гъалибвал къазанмишун лайхху пай кутур вири дербентвийрал дамахзава. Квез сувар мубаракрай!"

Мегъарамдхуър

Чи мухбир

Гъалибилин суварин гъльгуниздай Мегъарамдхуърьун райондин аъалийри Ватандин Чехи дяведа телефон хъайи-буруз хажнавай памятниಡал цуквер эцигна. И серенжемда райондин администрациядин къил Фарид Агъамедова, администрациядин коллективди, идарайрин, жемиятдин организацийрин, яшлу несилдин векилри, школьникри, волонтери иштиракна. Суварик иштиракзавай дестеяр, дяведа Советрин Союздин 27 миллиондилай виниз телефон хъайибурикъел хун патал са декъикъада кисна акъвазна.

Гитлеран фашизмдал гъалибвал къачун регъят акъваз-нан. Мегъарамдхуърьун райондай фронтдин 2 агъзурдалай виниз инсанар фена. Абурун са пай женгерин майданра телефон хъана. Гъайиф хъи, алай вахтунда района дяведа иштиракай са ветеранни амач. Амма далу патан фронтда зегъ-мет чулагу инсанар, дяведен ветеранрин хендедаяр, абурун хизанрин жаван несилар ама. Абуруз баркалла!

- Россиядин пак тарих рикъела хуънин кардик гъар са агъ-

Гъалибилин сувар къейдна

лиди вичин пай кутун лазим я. Тариҳдин важибу вакъиаяр чна гележедин несилрални агакъарна клаңда, - лагъана райондин администрациядин къил Ф.Агъамедова.

Гъалибилин суварин виллик райондин Мутьъверганрин хуъре дяведа телефон хъайи ватанэгълийриз эцигнавай стел-лани ачуна.

Къасумхуър

Сулейман-Стальский районда Гъалибилин 76 йисаса бахшнавай мярекатар экунин сятдин 9-даа "Эбеди Цай" аскер-виллин баркалладин мемориальный комплексдал цуквер эци-гунилай гатунна. И серенжемда райондин администрациядин къил Нариман Абдулмуталибова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гъамидуллагъ Мегъамедова, райондин собранидин председатель Штибет Мегъамедханова, военный комиссар Рейзудин Женетова, райадминистрациядин управле-нийирин къултугъчийри, школьникри, юнармиядин ва волон-терин дестеяри, жемиятдин организацийрин векилри иштиракна.

Н.Абдулмуталибова райондин аъалийриз Гъалибилин сувар тебрикна. Шадвилин митингдин иштиракчияр, Ватандин Чехи дяведа телефон хъайибурикъел хуналди, са декъикъада кисна акъвазна.

Суварин митингдал Гъ.Мегъамедов, Р.Женетов ракана ва абуру райондин аъалийри гъам женгерин майданра, гъам зегъметда къалурай къеъалвилерикай, гъалибилик кутур паюникай ихтилатна. Гъльгунилай къват хъанвайбуруз еке концерт гана.

Ахцегъ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

9-Май. Фашистрин чапхунчийрихъ галаз чулагу залум дя-ве күтъягъ хъана 76 йис алатнава. Несилрин рикъела бубай-рин зурба игитвал эбеди я. Ватан kleve гъатай лап четин шартла-ра абурулай, чин садвал, игитвал, ватанпересвал къалу-руналди, къуватлу ва фендигар душмандин хура акъвазиз, тариҳдин метлебдин Гъалибвал къазанмишиз алакъна.

Райцентрадин къилин къунар, майданар, паркар сувар тебрикзавай маҳсус лозунгларини пайдахралди чагурнава. Валентин Эмирован твэрнин галай ял ядай баъдда Игит-рин аллеяда (ана Ватандин Чехи дяведен иштиракчийрин шикилар эцигнава) райондин жегъилрин парламентдин векилри "Георгиян лент", "Рикъел хуънин вахта" акцияяр къиле тухзва.

Районда Гъалибилин чехи парад тешкилдай мумкинвал хъаначтлани, Ватан патал чанар гайи къеъалар лайхул-даказ рикъел хканна. Сятдин къуд. Къиле райондин регъбер Осман Абдулкеримов аваз райондин администрациядин къултугъ-

чияр, идарайрини карханайрин руководителар, зегъметдин ветеранар, гъиле цукверни шаар авай школьникрин дестеяр ва погранчастунин векиллар Малик Гъаниеван тъварунихъ галай РДК-дин виллик къват хъана. Сада-садаз сувар мубаракна, рикъел аламукъдай шикилар яна, абури Игит - лётчик Валентин Эмирован памятниಡал, Игитрин аллеядал фена ва цуквер эцигна.

Суварин къилин серенжем Баркалувилин обелискдал давам хъана. Суварин иштиракчийри Ахцегъ РВК-дай дяве-диз тухвай пуд вишес агакъарна аскерин гъльгуниздай хажнавай гъумбетдал цуквер эцигна, сергъячти аскерри салют яна, са декъикъада кисна акъвазна.

Къурагъ

9-Майдан экунайлай Къурагърин хуърун майдандал агъ-лияр къват жез башламишна. Ватандин Чехи дяведен 1941-1945-йисара фашизм лугъудай душмандал къачур Гъалибилин 76 йисаса бахшнавай шадвилин мярекатда Къурагъ райондин администрациядин къил Замир Азизова, администрациядин къултугъчийри, юкъван школайрин колективири, идарайрин, жемиятдин организацийрин векилри иштиракна.

Къват хъанвайбури дяведен йисара телефон хъайибурун гъльгуниздай түккүрнавай обелискдал цуквер эцигна. Шад-вилин митингдал райондин къил З.Азизова, ветеранрин ва аъсақъалприн советдин председатель Ф.Мирзоева ва диш-шегълийрин советдин председатель Э.Исаевади районэгъ-лийриз сувар тебрикна.

Райондин культурадин идарайрин гъевескарри ватанпе-ресвилл манийрин еке концерт гана. Манидарри лезги, урус, агъул чаларал "День Победы", "Эсед", "Буба", "Дулья", "Бес-смертный полк", "Офицеры" ва маса манияр лагъана.

Докъузпара

Усугъчайдал Гъалибилин паркуна пак сувариз талукъар-навай мярекатар къиле тухвана.

Суварин парадда Докъузпара райондин администрациядин къил Мегъамед Шамилова, Россиядин ФСБ-дин Ахцеъяра авай пограничный къултугъдин векил Сулейман Урдуханова, райондин ветеранрин советдин председатель Мелик Балакъадашева, администрациядин, идарайрин къултугъчийри ва общественный организацийрин векилри иштиракна.

Мярекатдин иштиракчийри женгера иштиракай ва телефон хъайи районэгълийриз гъльгуниздай түккүрнавай мемориал-дал цуквер эцигна. Ахга М.Шамилова районэгълийриз Гъалибилин сувар тебрикна. Ада района амай са ветеран, Къалажух хуърий тир Атамов Межидаз къилди сувар мубаракна.

Райондин культурадин управленидин къултугъчийри кон-цертдин еке программа гъазурнавай. Шадвилин мярекатдин эхирдай ашукъ Шемшира, Заира ва Роза Чигниевайри, Адем Аликулиева, Зумрудин Саидова ва масабуру устадвил-ди санал "Гъалибилин Югъ" мани тамамарна.

Белиж

9-Майдиз Белиж поселоќда Гъалибилин 76 йисаса талу-къарнавай сувар малум тушир аскердин памятниಡал виллик шад гъалара къеъдана.

Памятник алай майдан къуд патахъай суварик иштиракиз атанавай, гъилера пайдахар, шаар, цуквер ва плакатар авай саки къве агъзурдай виниз инсанрай ацланвай. Гзафбурун гъилера чин бубайрин ва ата-бубайрин съретар авай.

Ана Белиж поселоќдин къил Рамиз Гъабибулаева, Дербент райондин къилин заместитель Садир Эмиръамзаева, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Эрик Ибрагимова, Хизри Абакаров къумекчи Тебриз Саидова, поселоќдин школайрин директорри, Дербент райондин ва поселоќдин собранирин депутатти, поселоќдин ва къваларив гвай ху-рерай атанавай агъалийри иштиракна.

Анал Ватандин Чехи дяведен ветеранриз ва къват хъан-вайбуруз Р.Гъабибулаева, С.Эмиръамзаева, Э.Ибрагимова, Т.Саидова, поселоќдин депутаттин собранидин председатель А.Сефербегова Чехи Гъалибилин сувар тебрикна.

Мярекатда школайрин художественный самодеятельно-стдин жаван артистри къалурай концертдин нумрайрилай вири рази яз амуъкна. Эхирдай аялри џавуз чин гъилера авай шаар ахъайна.

Стал Сулейманан шииратдин йикъар

Хкахъ тийиз даиман экв...

Дагъустанды гъар йисан 18-20-майдын йикъара XX асирдин Гомер, асиррал вичин тівар ва сес хакъж хънвай шаир Стал Сулейманан шииратдин йикъар тешкелзана. Им, гекъигайла, хейлин жесегил сувар я. 1969-йисалай, яни Чехи шаирдин 100 йисан юбилей къейдайла, арадал атайди - шииратдин сувар...

Щадаса ГЬАМЗАТ,
Дагъустандын халкъдин шаир

Стал Сулейманан**РУГДИЗ**

1

Аватай хиз хъана чкай цавар зал.
Рикл атлана гъакъван запум хирери.
Ваъ, къе етим хъанач тек са Агъа Стал,
Дерт чугвазва Дагъустандын хувери.

Женгина сад ярх хайивалд, маса кас
Къарагъда фад, хъказ чка къейидан.
Бес ви чка хъбдай вуж жеда чаз?
Ви сес, гъевес ни тикрар чаз ийид?

2

Фикирди гъикл аврутланы гъерекат,
Рикл тъихтин звал къаҷуртлан сесери,
Шаирди чар, къелем къада гъилерив,
Мани жеда адан вилик берекат.

Сулеймана къачурди туш чар гъиле.
Чи риклерай къачурди я къуватар.
Вичин мецев хъана адан аллатар.
Иви-девит хъана, тухуз кар кылеле.

Савадсуз тир къузык, четин гъасирдик.
(Вучда, къелун акурди туш кесибрис).
И кардай ам жени мегер айбиз?
Эбедивал гана адаа гъа сирди...

1937

Юсуп ХАППАЛАЕВ,
Дагъустандын халкъдин шаир

Дамахзава Ватанды вал

Яракъ тир ви алмасдилай хци гаф,
Тийидайды душманриз гъич инсаф,
Ялав алаа мецел даим хуррам, саф,
Халкъдиз хъана вакай мани, Сулейман.

Мердали ЖАЛИЛОВ

Метлеб вуч я и суварин? Сад лагъайди, ахътин устад вич рикел хүн, адан ирс чирун. Къвед лагъайди, ахътин устад гайи чилиз икрамун, анин тарихиз вафалу хүн. Пуд лагъайди, халисан устадрин гүзел чешнейралди неслилар тербияламишун...

Метлебар мадни газа я. Чаз Сулейман са лезги шаир яз чида, амма, вичи лагъайвал, ам вири халкъарин садвал, дуствал мягъкемарздавай устад я.

Заз жуван жегъиль йисара, Мегъарамдухурун райондин Самурдин юкъван школада къвалахдайла, райондин яратмишдайбурун векил яз, Сулейманан 110-йисан юбилейдиз талукъ мярекратра иштиракун къисмет хънай. Гъа чавуз за шаирдиз бахшна түкүрнавай шииррин конкурсдани иштиракнай. Ингъе а шишир:

Поэзия - экъу цавар!
Кланда адаа члехи лувар,
Алмасдин рикл, мез дилавар -
Гъакл чирнава Устадди чаз.

Хкахъ тийиз даиман экв,
Гуз эллерииз бахтавар рехъ,
Ленин я виридан къумек, -
Гъакл чирнава Устадди чаз.

Намус - гүзгүз, акъулни - жем,
Къван хкажин, акъкдай тлем
Къанажағ - са пару мягъкем.
Гъакл чирнава Устадди чаз.

Илимдин багъ, мана дерин,
Гъа са майва артух ширин,

Коммунизм - метлеб къилин, -
Гъакл чирнава Устадди чаз.

Тухуз санал виридан кар,
Гегъеншилихъ рекъерай дар,
Члехиди я "Коммунист" тівар -
Гъакл чирнава Устадди чаз.

Гъар са жууре къарши душман,
Аламай къван вичел гиман,
Ягъиз гардан, атлұз аман, -
Гъакл чирнава Устадди чаз.

Мердалиди лугъузва квезд,
Акъван башкъа туштланы сес,
Герек чавуз аспан эvez! -
Гъакл чирнава Устадди чаз.

18.05.1979-й.

Гилан аямда Стал Сулеймананай раҳадайбур пара хъанва. Амма гъакъкъат сад я: ам девирривай я усалариз, я агузариз тежер аршя. За мад сеферда шаир Расул Гъамзатован гафар тиқарзана: "Чна Сулейман ваъ, Сулеймана чун хакъна, дүньядиз машъурна!"

Мад са фикир важиблуди я:
"Сулеймана чун ваъ, чаз ам артух
герек я..."

Чаз герек я Сулейман! Хайи чалан девлет ва сирер ачухарун патал, чунни дүньяда гъакъван зурба чалан векилар ганвай халкъ тирди аннамишун патал! Жува жув, жуван бармак маса гун тавун патал!..

Сулеймана вичи шаирвилан ирс Эминавайни Саидавай, абурулайни виликан арифдарривай къачунатла, чун девлетту, гъевеслу, абурулай ийизвайди Сулейманан ирс я. Урусрин члехи писатель ва таржумачи Борис Пастернака Сулей-

маназ талукъ яз "Адакай риваят же-да!" гъавайда лаъбайди туш.

Им Вирисоюздын писательрин 1-съезддал хъайи кар тир. Жууреба-журе пиплерай атанвай писательри члехи залда чкайр къунвай. Абурук яшлубури, жегъиларни квай. Борис Пастернаки а члан жегъиль шаиррикай сад тир. Ингъе адаа Сулейман гъикл аквазвайта: "Чаз гъакъван кичле тир трибуна-дхай адаа күснүн кичевал, къурху аваҷир. Трибуна-дадан сес, секинвал, къекъуынин төгъер, дамах гварчвал са жизвини дегишарнач. Адаа гаф гана. Зап игътияту хъана. Таниш тушир чал секиндаказ, вичин эбедивал хвена, авахъна фена. Гъасята къатлувай, адаа и залда дар тир, аквазнавай чкани са артух къакъанди тушири. Адаа гъакъван яргъя чкайр аквазвай ва ам гъакъван аршдани авай. Ингъе вуч ада, тебриклий гъейри, Дагъустандай гъанвайта, инье са шумуд ийкъан къене ам вуч гваз чи арада ацуқынавайта..."

Савадлу, къанажагъль инсанитетдин фагъум-фикирда, хиялда Сулейман эбеди риваят хъиз, адеддин инсанрилай, иллаки шаиррилай, хейлин тафаватлу камалэгъли яз ама. Инлай къулухъни амукъда! Ада вичи инсанрикай, абурун бахтуникай, къуватдикай, саваддикай, умудринни ниятрин михъивилекай, сад-садаз вафалувиликай, дуствилекай манияр теснифайди хъиз, адакай вичикайни, неинки са лезгийри, ам чидай вирибуру манияр лутъуда. И карни чаз ағъадихъ гузвой чаларини субутзана.

Абдул АШУРАГЪАЕВ

* * *

Шаир ава лезги халкъдихъ
Зигъин авай гъульер хътин,
Чиновникрин къилел къвайи
Цавун цаляр, къванер хътин,
Гафар авай шииратда
Чепер суван цукъвер хътин,
Яшайишиди цалцламарай
Халкъдиз ала мермер хътин.
Махлукътдин мецелла ви
Виртледикай тівар, Сулейман.

Цийи ийкъаз бахт багъишай
Гъар пакамахъ сөгъвер я ам.
Дидед чалан мелгъем алай
Аваэр я, сесер я ам.
Дагъдин күкүш, гъиссерин ваң,
Багъ-бустандын бегъер я ам.
Халкъдиз ибret, тежер тешпигъ,
Рұғъ-женнетдин төгъер я ам.
Къяд асиредин сөгъердавай
Къезил зарлу яр Сулейман.

Хабар авай арифдардиз
Гъунарлу тир камарики.
Магъалтрани дуб худай,
Къве къвачеллай ламарики.
Кесиб касдин къульнераллай
Түкъуль залан парапики.
Инжихан хъиз, дирибаш тир
Лежбер итим - папарикай...
Зегъмет тир ви яшайишидин
Экватордин царап, Сулейман!

Дарги, авар, лак патара
Адаа газа дусттар хъанай.
А дустариз ислягъилин
Къвал эцигдай къастар хъанай.
Стхавилин шад межлисра
Лугъудай бул тостар хънай.

Ватандиз чан гуз гъазур тир,
Жавабдар тир постар хънай.
Са чавузни хънаначир ви
Рұғъдин дүнья дар, Сулейман.

Эй, Сулейман, аллай инихъ,
Йисар жез, вахт алатнава.
Күй мурадар, мержанар жез,
Са-сад къилиз акъатнава.
Лугъуз тахъуй, чи неслир
Көвөй яргъяз къакъатнава...
Күнне ашкъи кутунвай чак
Лали илгъам акатнава!
Ви тіварцелди девлетту я
Чи ашкъидин пар, Сулейман.

Сайд-Ағъмел АБДУРАШИДОВ

**Шаирни мешебеги
(ФАД ХЪАЙИ КАР)**

Арабада акъахна,
Фида Сулейман тамуз.
Нажаҳдивди, ван алаа,
Башламиша тар атлұз.
Клеви нажаҳдин ванцел
Мешебеги акъатна.
"Нажах зав це, къумек гун"
Ам и касдал алахъда.
"Нажах за вав вугудач,
Галатнавач зун гъеле.
И klarасар арабадал
Хутах, хурай вун меле..."
Сулейманан гафари,
Мешебеги бушарна.
"Вун Сулейман яз тахъуй,
Стлалдилай, айгъана?"
"Сулейман тир, валлагъ, зун,
Хурий иниз къведайла.
Вуж хънаватла чидач заз,
Гила иниз атайла..."

Дагъустандин Автономиядин - 100 йис

Нариман ИБРАГИМОВ

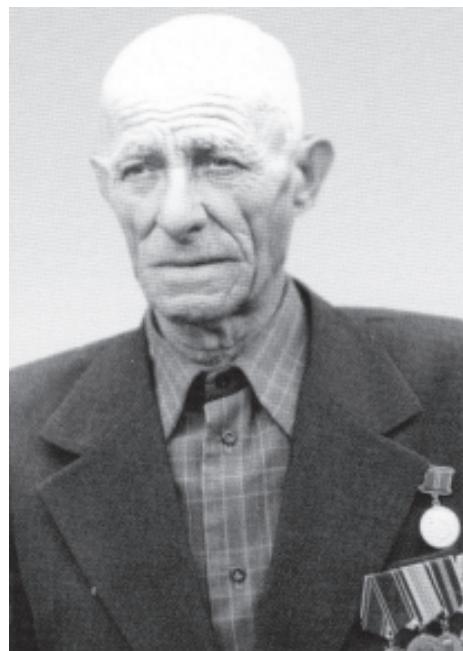
ХХасирдин къянни щудлагъй исарин эхира Дагъустанда округар къуватдай веъбена, районар тешкилна. Къиблепатан Дагъустандин вад район - 1929 ва пуд районни гуътъунин исара тешкилна. Макъам, гынекъяй къаҷуртлани, четинди тир. Ахпа адал Ватандин Чехи дяведин ва дяведилай гуътъунин муракаб, парса азаб алай исарни алава хъхана. И чавуз чи райониз тешкилувилин бажарагъ авай, халкъдихъ рикл кузай, партиядин ва государствовин истемишунар ян тагана тамамарзай, зегъметчи инсанрин са акъалтзавай несилин гъакъиндан къайгъу чуғазвай ксари регъбервал гана. Абурукайни сад дидедиз хъайдалай иниҳъ 110 йис тамам жезвай САДИКЬОВ Абдулмуталиб я.

Фялевилин сеферар

Дагъдин вири лезги хуърера хыз, Күре округдин Вини Хъартасрални, зул алуқайла, итимиз квалах амуқъдацир. Саки ругуд вацрапай виниз са кеспидикни квачиз квалах адуқъун, хъутътун гъазур-гъалал къутъягъ жедалди вил азаз ақъвазун къене рикл авай итимрилай алакъдай кар тушир. Са бязибуру, дугъриданни, кимин къванер чими ийиз, вахтар ақъудазвайтла, масадбур заводар-фабрикар авай шеъзериз къазанмишиз фидай. Садикъни гын ихтиин итимрикай тир. Арабир ада

квайди тушир. Гъакъ хъайила, дидедихъ яб акала, хва, къела".

Абдулмуталиби къелти. Школадилай гуътъунин са Дербентдин педтехникумдик экечина. Ина адан умумурда риклелай аллат тийидай ва вири фикирар, мурадар гыч бейнидани авачир маса терефдихъ элкъурдай вакъия къиле фена. Техникумдиз Нажмудин Самурский атана. Ам колективдихъ ва къелзаявирухъ галаз гуърьышши хъана. Адаз

вичи гъялиз, къилиз ақъудиз вердиш хъана. Идалайни гъеъри адак мад са хъсан хесет квай: ам садрани халкъдивай къерех хъана. Ада вичин ва жемятдин арада фаркъ тунач. Сад лагъай секретардиз инсанрихъ яб акалан, ақъуллу, тежрибалу касдин ихтилатдикай, меслятдикай хийир худун, квалахда адал амал авун хас картир. Районда лапчехи къуллугъдин иеси я лаъжана, Садикъован къаник автомашин квачир, адал багъя костюмар, баплахар, палтуяр жедачир. Датдана балкандин къула авай, бедендаль фуфайка, квачел чекмейр алай секретарь гзафбурун риклел алама.

Садикъова къенин кар пакадални веъедачир. Гъилер къаъжна, вични кардив этчедай, инсанар кеспидал ашкъиламишдай. Темплар квалахуниз мажбурдай. Гъиллебазар, къве чин алайбур, дасмалчияр акунани къандачир. Са нивай, са гънай ятлани ван хъай ихтилат ахтармиз тавунани тадачир. Гъа са вахтунда ам къевиз истемишдай, веъкъивалини квай, гъяллатир из рехъ гайди жавабдарилини чуғазв тадай, авай гаф чинал лугъудай касни тир. Инал чаз са шумуд мисал гъун хъсан аквазва. Абуру Абдулмуталиби гъихътин инсан, коммунист, регъбертиртла къалурзава.

Садикъов Кубрдемирда (Азербайжан) ава. Терекмаяр къышлахрал, чкадал рекъе тунихъ галаз сад хъиз, секретарди мукъват-мукъват алабурал къилни чуғувадай. Нулатдин сеферда фейилла, адал ван жезва, бес са къуллугъчиди хва армиядиз рекъе тунвай дидедивай гужуналди хчин женгери бармак къачуна. Ах-

къунар республикадин маса районрихъ ава-чир. Тешкилатчилини зурба алақунар авай касди районэгълия фронт патал чан эцигна зегъмет чугунал гъевесламишна. Ахчерь райондай фронтдиз гуътъулувиледи неинки ағъзурралди инсанар фена, зегъметчийри гъакъ газф къадар таъватар, продуктар, парталарни рекъе тунча. Халкъдикай даях къурвиляй ва ағъалийрин гъакъиндай къайгъударвал чугурувиляй, абуруз четин иисар къезилариш алахъайвиляй, вирибуру дурумлувиледи, гъакъисагъвиленди чин везифаляр къилиз ақъудивиляй райондал, райондин сад лаътъ секретардадин баркалла атана.

Садикъович милли медениятдал, литературадал рикл алай касни тир. Адаз Къуъчхур Саидан, Етим Эминан, Стлал Сулейман, Низамидин, Физулидин шириар хуралай чидай. Хуъръу Тагъирахъ галаз ада дуствилин алакъяр хуъзвай. Фашизмдин къиль куъварна, Германияд алъалиб хъана лаъжай хабар агаънамазди, Ахчерьин клубда шадвилин чехи собрание къиле фенай. Президиумда А. Садикъов къве къвалахъ Дагъустандин халкъдин шаир Хуъръу Тагъирахъ Советрин Союздин Игит Асрет Алиев ацуънавай. Раҳунал гъалтайлани, сад лагъай секретарь дилавар кас тир. Михъи, ванлу сессинилай гъеъри, адахъ гъар са гаф ва вичин рикл авай фикир яб ақалавайда яб агаънадай алакъунни авай. Собранидал ада узъягъвиленди "Чехи Гъалибилик чи райондин ағъалийрин зегъметдин пайни ква" гафар са ихтилат хъун патал лаътъбур тушир. Районэгълийри дяведин гъар иисуз государствовиз артухни азаз як, сар, нек, ниси, члем, техил, картуфар, келемар, хамар, емишар маса ганай. Садикъова мулькуд иисуз райондин регъбервал гана. Гъикъван четинвилер аталтайбур хънатлани, абуру агалкъунрин нур алайбурни хъана.

Чехи ихтибардин иеси

Ахчегъвийриз сағърай хълагъна, вад варзин алатнан, Садикъов начагъ хъана. Мегер датдана бедендаль, руғъдат гуж алай, рикл жавабдарвал гъиссазвай, ийфиз-юкъуз инсанар патал къайгъурик квай касдин чандай ақъакъдайни? Азарди тади ганатлани, Абдулмуталиби адални гъалибвал къачуна. 1948-йисан майдиз А. Садикъов Дагъустандин обкомдин малдарвилин отделда къуллугъдал тестикъарна.

Зегъметдин книжкада авунвай къейдериз килигайла, тажубни жезва. 36 йисавай итимдихъ 23 йисан зегъметдин стаж авай. Обкомда адав яргъалди квалахиз тунач, ам цийиз тешкилнавай Мегъарамдхуърун райондиз (районкомдин къвед лагъай секретарвиле) рекъе хутазва. Пуд иисуз ада гъа вичин къайдада зегъмет чугуна ва республикадин чехибуру адал мадни еке ва жавабдар къуллугъ - партиядин Къасумхуърун райондин сад лагъай секретарвилин - ихтибарна. Мад йикъян къарай, ийфен ахвар авачир къайгъуяр, цийиз арадал гъизвай совхозра зарбачивилин къвалах тешкилун, государстводин, пятилеткайрин планар гъунарлувиленди тамамарун, хуъръер аваданламишун, емишар, майвайяр гъядай карханаяр эцигун... Гъар са кардив Садикъов вич вердиш хънвай тегъерда, гъакъисагъвиленди, намуслувиледи, чешнелувиленди эгечина, агалкъунарни къазанмишна.

Пенсиядиз фидалди амай иисар тежрибалу тешкилатчи, коммунисты, халкъдин майшатдин пешекарди Мегъарамдхуърун райисполкомда, Муътъверганрин колхоздин, Кркарин хуърун Советдин исполнкомдин председателвиле къвалахар хъувуна. Ам датдана инсанарин юкъва хъана. Умумурдин юлдаш Герекахъ галаз санал ада баҳтлу, чешнелу хизан арадал гъана. Веледарни гъа даҳдал атайбур хъана. Вирида чин къипелди къелна. Элмана инженервилин кеспи къачуна. Лукъяна Конгода чи посолдин советниквиле къвалахна. Садикъакай физикадин илимрин кандидат хъана. Сабината, Маглията, Муъминатани къилин образование къачуна.

Абдулмуталиб Садикъов къвалахар районра в колективира яшлу инсанрин риклел ам ва адан къени кратар хъсандин алама. Гъакъ лагъайтла, ада эхиримжи нефесдалди ватанэгълийриз къуллугъна, вичел гъалтай гъар са зегъметчидиз хъсанвал авуна.

Халкъдикай даях къуна

Абдулмуталиб Садикъов - 110 йис

вичихъ галаз яръгал шеъзериз хизанни тухудай. Винихъартасви Бакуда, Грозныда, Архангельска, Петербургда флялевална. Адаз урс ташларин хъсандин чир хънвай. Садикъ, лугъудайвал, гъар са кар гъялия къевдай халис устлар тир. Гъавият квалахзайвай чайрака ам гъилерал-тупларал жедай. Вичел ташларин хизанни тухудайвал къилиз ақъуддай.

Урусада инкъилабдин гъерекатрив эгечайла, Садикъ хизанни галаз Санкт-Петербургда авай. Къизгъин гъалар яръгалди физ акурла, ам хай ватандиз хтана. Вич хътиң фялейриз, лежберириз, пачагъ таҳтунай гадарна, гъукум зегъметчи инсанрин, аскеррин ва морякрин гъиле гъятнава лугъудай хабарар газ. И вахтунда Садикъан буба Гъашим (ам къелнавай, дуњнадин гъавурда авай фекъи, арифдар тир) Муътъвергандал яшамиш жезвай. Хвани хизан галаз гъанлиз хъфена.

Садикъхъни Загъидатхъ къуд аял авай: Мислимат, Муъсинат, Абдулмуталиб ва Абдулгъей. Диде-бубади абуруз гъам лезги аде-тар, дагъивилин, инсанвилин ерияр ва, гъам гъа вахтунин истемишунар, гъалар фикирда къуна, дуѓзгъун тербия гана, савадлувай къа-чудай мумкинвилер яратмишна. Идан нетижаярни парса хъсанбур хъана. Мислиматан веледри республикадин метлеб авай къуллугълар тамамарна: Мирземетов Аслана - республикадин юстициядин министрдин заместителвилин, Мирземетов Мегъамедмирзеди - ДГУ-дин ректорвилин, Муъсинатан хва Эмирасланов Мегъамедгъанифида Махач-къаладин 1-нумрадин поликлиникадин заведующийвилин, Левадина - муаллимвилин.

Абдульгей Ватан Гитлеран чапхунчийрикай хуъз дяведиз фена. Ада гаф женгера иштиракна, Яру Армиядин къушунрихъ галаз Рагъакъидай патан фронтда фашистриз бас-рух гудайла, ам телефон хъана.

“Дидедихъ яб акала, хва”

1925-йисуз къуд аялдин буба Садикъ рагъметдиз фена. И вахтунда Абдулмуталиб 14 йис тир. Ада Къепларин хуърун школада къелзайвай. Гададиз хендеда дидедиз къумек авун хъсан акуна. Амма Загъидат дидеди разивал гана. “Вуна къелна къанда, хва. Чазни, вазни гъикъван четин хъайтлани. Рекъин юкъвалай элкъведай хесет ви даҳдик

гележегда вузра къелунар давамардай бажаргълу жегылар чириз къанзайвай. Къелунар чешнелу са шумуд гада хъяна. Абурук кваз - Садикъовин. Адаз Дагъустандин реъберди лаъжана: “Чаз вун Бакуда комвуздиз къелиз ракъуриз къанзайвай. Фидани вун?” Гада хиялдик акатна. Дидедиз хабар авачиз гъакъ хъурай?

Жегылдай сес ақът тийз акурла, Садикъовин къанзайвай. Садикъ, бубади хъиз, далудиз кап яна, давамарна: “Фикирдай вахт авайди туш, чан хва, зи теклифдикай къиль къаъудайтла, пака на гъайифар чуғувада. Вун хътиң къеъларлар чаз гъамиша гөрек жеда...”

Гъа икъ, винихъартасви Садикъан хцикай Бакудин Коммунистический университетдин студент хъана. Ина лезги гадади хъсандин къелна. Вуз къутъяй ам Бакуда тұна. Ада нафтадин мяденра, портуна комсомолдин, партийный къуллугълар тамамарна. Абдулмуталиб яръгалди ада тунач. ВКП(б)-дин Дагъустандин обкомдин истемишуналди ватандиз хтай Садикъов ВЛКСМ-дин Докъузпара райкомдин сад лагъай секретарвиле хъяна. Гъа инлай адан халис коммунистдин, башчидин, реъбердин биография башламиш хъана.

1936-1940-йисар реъятбур тушир. Хуърера са къатда колхозар тешкилзайвай. Виликъилик квай бязибуру законсузвилериз, къайдасузвилериз реъх гузай. Къурубурук акатна, цибурни кузывай. Кулакар я лугъуз, лежбэрар, “халкъдин душманар” лугъуз, интеллигентар дустастъра твазвай. Гъа и алаш-булаш макъамда Абдулмуталиб къиль кважын, намусди, партияди, государстводи истемишиззайвайвал, вичин къуллугълар буржи къилиз акунда. Садазни зиян тагана, писвал тавуна.

Ада ақъвазвай, гъавурда авачир как реъкъе лаудиз реъът ят. Гъа ихтиин кесибар, заидифбур садин бандитрин, тахсиркаррин таъсирик акат тавун патал женг чуғуна къанзайвай ва вичин вири къутъяй, алакъунар ишлемишзайвай. Кар алакъзайвай жегылдадж жавабдар ва чехи къуллугъарни ихтибарна. ВКП(б)-дин Докъузпара райкомдин къвед лагъай ва ахпа сад лагъай секретарвиле хъялъайла, адаз 29 йис тир. Адан Садикъов Ахчегъирин райкомдин сад лагъай секретардин къуллугъдадж.

Инсанрин юкъва

Жаван вахтундилай, даҳ рагъметдиз фейи ийкъалай, Абдулмуталиб хусуси месэляяр

Баркалла ваз, Секинат!

А.АГЬМЕДПАШАЕВ, "Куъредин ярар" культурадин централдин председатель, РФ-дин журналистрин Союздин член

Гъар жуъреда тухузва инсанри чин умуураар. Садбур, югъ-ийф талгъана, девлетар квятлиз, гъазаватда ава. Мулькубуру дүньяны мадни гүзеларун патал яратмиш зава, чин гъилералди къвемзай несилар патал ядигарар гъазурзава. Масадбуру лагъайтла, пел чилел эзгиз вахчуз, Женнетдих вил галаз, Сад Аллагъайдын чин гунаргылай гъил къачун талабазава. Абурун арада сабурлудаказ, халкъдин дуланажа хъсанарунин ва адан руть хажунин фикирдал алай, чин къвалаш лап хъсананд тешкилиз алахънавай меръяматту инсанарни ава. Абурукай сад Нурудинан руш Мусаева Секинат я. Дагъустандин культурадинни искустводин коллежда чирвилер къачур ханумдиз 1974-йисалай Республикаин А.С. Пушкинан тъварунихъ галай библиотекада (2004-йисалай ам Р. Гъамзатован тъварунихъ янава) библиотекарвиле къалахун къисмет хвани. Чирвилерихъ къаних руша гульгульяй ДГУ-дин филологиядин факультетдин библиотекарин отделенини заочнидаказ акъалтарна. Библиотекада мукъвал-мукъвал къипе тухузяв мянрактар Секинатан зегъметдин гъунарар я. Адан тешкиллувилек кваз и идарада милли шииратдин цийи яратмишунрихъ галаз таниш жедай гурушуар, ктабрин презентация ва авторрин хайи йикъари талукънавай межлисар, ктабрин выставкайра ва маса мянрактар къиле физва. Секината

меркезда келзавай студентриз меслятар гуза, абурун дипломрин къалахуз рецензияр къизиза, газета, журналра библиотекадин къалахдикай макъалаяр чапзава. Ада "Куъредин ярар" культурадин тешкилатдихъ галазни сих алакъаяр хульза. Хъсан чирвилер, мянрактар тешкилдай алакъунар авай, вичин къалахдада рикл алай и милайим дишегли Россиядин Федерациядин культурадин министерстводин, библиотекадин руководстводин патай гъурметдин грамотайриз лайиху хъвана.

Зегъметдин ветеран, РД-дин культурадин лайиху къуллугчы Мусаева Секинат хътин инсанар чи халкъдин къизилдин фонд я.

Секинат вах, вахъ мадни еке агалъунар хъурай!

Гатун лагерриз теклифзава

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахъцегь райондминистрациядин 26-февралдин къаардалди, гъилевай йисан гатун канникуларин вахтунда хурурун аялриз чадал менфялтудаказ ял ядай ва сагъламвал мягъемардай шартлар тешкилунин фикирдаллаз, райондин къве школада аялрин йикъан лагерар ачуҳава. Ахъцегьин умуми образованидин асул школадин (директор - Мейрам Рамазанова) бинедаллаз са сменада 20 аялдиз чка жедай "Звёздочка" ва Къакларин хурурун юкъван школадин (директор - Мейрудин Азизагъаев) бинедаллаз са сменада 60 аял къабулиж жедай "Альтай" лагерар ачуҳда.

Эхиримжи 5 йисуз гъар жуъре себебрикди района ихътиян лагерар ачуҳиз таҳъяди фикирда къуртла, им табрикунис лайиху агалкъун я. Ада чи школайрихъ авай мумкинвилирин бинеяр мягъекем хъанвайдан ва абуру санитариядинни түгъвалприн жигъетдай ийизвай истемишунриз жаваб гузвойдан гъакъиндай шагъидвалзава. Гатун лагерра аялар къабулиж гъазур хъунин виро къалахар 1-иондалди, яни аялар къабулиж башламишдалди тамамдиз бегъемарун лазим я.

Ийикъара чун, аялрин ял ягъун тешкилунин ва сагъламвал мягъемарунин рекъяй райондин идарайрин векилрикай ибарат уртах комиссиядин членар, лагерар аялар къабулиж гъазур жезвай гъал ахтармишун патал чайрал фена. Адан школайрин къиле авай-бурухъ ва муаллимрихъ галаз гурушуар хъана, кухнярни столовояр, классар, спортзаларни майданар авай гъалдиз килигна. Тайндиз лугъуз жедай хъи, лагерар гъазур я.

Комиссиядин членрин патай школайрин директоририз синихдин са гафни атанач.

Пуд ваца давам жезвай гатун каникулариз диде-бубайрин вилик акъвазнавай тажибула жавабдар месэлайрикай сад аялар куҷедин пис таъсирикай худун, абурун сагъламвал хъсанарун, абурун менфялтудаказ ял ягъиз тун я. Асантди тушир, тажибула и месэла тъарифи хъанда, вичин мумкинвилиз килигна, гъар жуъреда тъялазва.

Эхиримжи вахтунда иллаки шегъерра, аялрин итихиз килигна, абурун патал жуъреба жуъре рекъерай клубарни лагерар ва санаторийрин комплексар ачуҳава. Амма тежрибади тестикъарзавайвал, чи шартлар гатун каникуларин вахт аялдин рульдизни бедендиж жезмай къван менфялтуп хъун патал виридалайни хъсанди, реъятди жуван школайра тешкилзавай гатун лагерар я. И йисара абуру ачуҳиз хъанач лугъуз, диде-бубайрин патай шикаятарни къивезвай.

Диде-бубайри чин аялар патал школадин гатун лагерар хъягъунин сир-себеб вуч я?

Сад лагъайди, гзаф вахтара, диде-буба къалахарал аз, абурувай канникуларин виро вахтунда къваде аялриз ерилдураказ, менфялтудаказ ял ядай шартлар тешкилиз жезвач. Къведлайгъайди, яшамиш жезвай чадавай ярға тир маҳсус лагердиз ва я сагъламвилин централдиз ракъуризни иғтияж ава: паро аялривай (иллаки сифтеған классарин) чипавай чин къиль хуъз жедач. Ахътиян лагерин путёвкайрин къиметарни кесиб хизанди ужуз туш.

Тафаватлу яз, школайра йикъан вахтунин лагерин артуханвилер гъихътинбур я лагъайтла, къилинди, аялар куҷедин ва телефон-интернетдин пис таъсирикай хкатзава ва йифен вахтунда абуру хизанди жезва. Ина аялар даттана муаллимрин тербиядик, гульчилик ква. Маҳсус программада билаламиш хъана, абурухъ галаз менфялтуп гъар жуъре мянрактар къиле тухузва: спортдин акъажунар, хайи ерияр чирдай сейр авунар, концерттар, итиху гурушуар... Лагерда аялар нисинин кфетлу түүнралди таъминарзава ва икмад.

Эхирдай къейд ийин хъи, райондилай къечени РД-дин образованидин министерстводин хиллий гатун лагерар кардик кутазва. Гъелбетда, яни бюджетдин, яни пулсуз пүттөвкайри ава. Абурукай менфялт къачун патал диде-бубайрий Ахъцегь РУО-диз арзаяр гуз жеда.

Дуль тешкилун важибу я

11-майдиз Дагъустандин образование вилик тухунин институтуда (ДИРО), 2021-йисуз государствовдин нетижаяр къадай аттестациядиз (ГИА) талукъ яз, Республикаин районин ва шегъеррин образованидин управленийрин начальник рикхъ галаз совещание хъана.

Мярекат РД-дин образованидин ва илимдин министрдин сад лагъай земестителдин везифа яз, тамамарзавай Мегъамед Абидова ачхуна.

Ада веревирд авун лазим тир месэлайрикай лагъана. Икм, совещанидал 2021-йисуз мектебар акъалтарзавай жаванри Государстводин нетижаяр къадай аттестация къиле тухун тешкилунин ва Вириоссиядин ахтармишунардай къалахар къиле тухунин гъахъувилин месэлзяяр веревирдна.

Информация тъялунин централдин руководитель Аскандар Мегъамедова ГИА-диз гъазурвал аквазвай жуъредикай съубъетна: ГИА тухудай вахтунда къалахдай кадрияр тайинарнава, виро чайрал вердишвал къачун патал лазим имтигъанар къиле туханва, лазим къадар аprobацияр авунва. Ада гъакъини имтигъанар ва анра тешкиллувал таъминарун патал лазим мянрактар къиле тухудай йикъар малумарна, ГИА-диз гъазурвал акунин ва ам къиле тухунин жигъетдай тамам делилар агақъарна.

Образованидин хиле гульчивал авунин управленидин отделдин начальник Жамиля Агъмедовади имтигъанар тухувай чайрал (ППЭ) руководителри ва

тешкилатчыри рехъ гузвой гъалатирин статистикадихъ галаз танишарна ва аттестациядин вахтунда мукъвал-мукъвал арадал къивезвай четин месэлайрикай лагъана.

"Эгер руководителриз ва тешкилатчыриз лазим чирвилер таънунал гъиватла, и кардиз талукъ яз административный серенжемар къабулда. Чна имтигъанар къиле тухувай чайрин руководителривай вири крар гъахъудаказ, ерилдураказ ва алцифдаказ къиле тухун патал жезмай къван чалишишвилер авун, и рекъе герек къалахар тамамарзун талабазава", - къетендиз къейдна Жамиля Агъмедовади.

ДИРО-дин ректордин везифа яз, тамамарзавай Гульнара Агъмедовади имтигъанар къиле тухувай чайрал жезвай къайда чурузай дуьшушар ва алатай йисуз ВПР-дин вахтунда малум хъайи четин месэлзяяр къейдна.

"Мектеб акъалтарзавай жегъилдин чирвилериз къимет гудай серенжемар къиле тухунин регламентда къалурнавай къайдайрилай ва серенжемрилай къерех хъайи тъар са дуьшуш образованидин ва илимдин министерстводи ахтармишда. ОГЭ ва ЕГЭ образованидин идарайра чирвилер гунин гъерекат тешкилунин нетижаяр къалурзавай серенжемар я. Чирвилер гунин гъерекат, школьники мектеб акъалтарданди вахкузай имтигъанар дуьздаказ тешкилун иллаки важибу я", - къейдна Мегъамед Гъабибовица.

Аскандар Мегъамедова риклел хайвал, 15-майдиз государствовдин имтигъанрин комиссиядин членри, ППЭ-рин ва образованидин идарайрин руководителрихъ галаз санал имтигъанар вахкудай чайрин гъазурлухвилин гъал ахтармишда, 18-майдиз лагъайтла, вири чайрин вири аудиторийра абурун гъазурвал мад сеферда тестикъарун, вердишвал къачун патал сифтегъан ЕГЭ къиле тухуда.

Цийи нумраяр

Абад АЗАДОВ

Келзавайбурув алай йисан "Самур" журналдин цийи нумраяр агақъанава.

Сад лагъай нумра саки Дагъустандин халкъдин шаир Арбен Къардашан умурдиз ва яратмишунриз бахшнава. Пудкъад йисан юбилей къейднавай писателдикай, драматургдикай, таржумачидикай, литературоведдикай къилин макъала Азиз Мирзабегова къиенва.

Милли, Дагъустандин ва Россиядин литература вилик тухунникавадай хътина пай кутазвай илгъамдардин, пешекардин устадвилекай, къетенвилерикай, бажардикай, руғындин гъарай-эвердикай Пакизат Фатулаевади, Жамиля Гъасановади, Мердади Жалилова, Халидин Эльдарова къизиза. Леэги эдебиятдин невевилин везифа вичин хивез къачунвай шаирди Дагъустандин шинратда ва йикъаятда еке жавабдарилелди, хивилелди яратмишава. Идан гъакъындин эхиримжи йисара чадай акъятнавай гъам гъвечи ва гъам чехи эсерри, ктабри шағыидвалзава.

Журналди келзавайбуруз писателдин цийи эсеррихъ, гъа гъисабдай яз "Ваче - хвайяр" романдин галазни таниш жедай мумкинвал гузва.

Нумрада гъакъл РФ-дин искусствойрин лайиху деятель, РД-дин Государственный премиядин лауреат, бажаргъайлу композитор Мегъамед Гъульсейнован 80 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз Абдуслим Исмаилован "Къизимиш везинрал алаз фейи умур" макъала, "Муштулухар" ганва.

"Самур" журналдин 2-нумра писателрин, шаиррин юбилейрихъ галаз алакъалу макъалайралди, риклел хуңралди, веревирдералди, рецензийралди ва авторрин эсерралди девлетлут я.

Дагъустандин халкъдин писатель Къияс Межидов дидедиз хъайдалай инихъ 110 ва рагъметдиз фейидалай инихъ 47 йис тамам хъанва. Адан умурдиз ва яратмишунриз литературовед Гъажи Гашарован "Халкъдин риклел умур тухвайди" макъала талукъарнава. Писателдин "Дагълар юзазва" повестдай чукни ганва.

Алай аямдид бажаргъайлу шаир, литературовед ва алим Фейзудин Нагъиеван 70 йис тамам хъун адан цийи шинрар чап авуналди къейднава.

"Милли шииратдин рагъ" рубрикадик кваз Мансур Күрревиди урус чалал акъуднавай "Етим Эмин (1840-1880)" ктабдикай ва яратмишунрикай "Вил алай савкъат", "Етим Эминан ширир гъунгъуна" хтунина са чешне" ва "Рикл алай шаирдикай цийи ктаб" макъалаяр ганва.

Журналдин къилин макъалада Дагъустандин халкъдин писатель Абдуслим Исмаилова и алай заманада инсанвал гъакъл хујдатла, гъадакай веревирдер ийизва. Нумрада Арбен Къардашан "Ваче - хвайяр" роман гун давамарзава.

"Стха халкъарин шаирар" рубрикадик кваз лакви шаир Нурадин Юсупован 90 йисахъ галаз алакъалу яз адан шинрар теклифнава.

Келзавайбуруз Бренбег Абдуллаеван шииррихъ, "Сатира ва юмор" разделда ганвай мезелийрихъ, къаравилийрихъ галаз таниш жедай мумкинвални ава.

Казбекан сад лагъай тамаша

Къагъиман ИБРАГИМОВ

Мукъвара Гъукуматдин Стап Сулейманан тъварунихъ галай лезги муздраматеатрда Испаниядин драматург Альваро ПОРТЕСАН "Кивал туш, дилихана я" пьесадин бинедаллаз сегънеламишнавай тамашадин премьера хана.

Адаз килигиз къвезд къланзайбур гзаф авайтани, тъгъвалдин къадагъайриз килигна, залдин анжак са пай тамашачийрин ихтиярда вуганвай. Тамаша гатундадли, милли чалалди къвиле физвай тамашайриз килигунихъ тамарзу инсанрик вилик театрдин директор Динара ЭМИНОВА рахана.

Адан гафараи малум хайивал, "Кивал туш, дилихана я" тамаша театрдин къилин режиссер Казбек Думаева (художник-постановщик - Майтаб Мамедова) гъиле къуна эцигнавай еке эсерики сад лагъайди я. Гъаниз килигна, ада тамашачийриз режиссердин сад лагъай къалахадин тереф хъниз эвер гана ва театрдиз къвезд, актеррин руть хажиз, мрекатра иштирак-зайбурз сагърай лагъана.

Сегъне испан халкъдин авазрикди ахъха хана. Тамашачийрин фикир гъасята сеънеда физвай гъерекатри, актеррин къгуънчи чепл чулуна.

"Кивал туш, дилихана я" тамаша хци фикиррин, лапъя чи алай девирдани дульшуш жезвай кратин сиреривни какахъай вакъиайриз ацанвай къемеда я. Гъса вахтунда ам къанивилинни ихтибарсувилин, такабурвилинни намуслувилин, фитнейринни авантюрайрин дульшушрив ацанва.

Къемедадин търекатар испанрин са вилаетдин шеъзерда къиле физва. Чин рикл чепл алай Хорхединни (актер Гъемзебег Эмиралиев) Леонсиа Сотильодин (актриса Эмина Вагъабова) хизанды гъаклан кульп-шульйирин бинедаллаз еке къалар арадал къвезва. И къалрин эвелни и хизандин къаравуш руш Пурадиз (Амалия Керимова) вичин къанда ракъурнавай цукверин къунчъ жезва. Пура са артух къалахиз къандайди туш, иесияр къале тахъунни, ам ял ягъиз ацуказава ва къвализ мугманриз эверзава. Къаравуш рушан амалри Хорхе Сотильодин акул къурур ийиз-

ва. Вири меслятдалди къутягъ хъун мумкин тир, эгер къунши писатель Мария (актриса Эльмира Къараҳанова) хъаначирта. Мариядиз вичин къвалин дакъардай къуншидин къвиле физвай гъерекатар ақвазвай. Вири чириз алахъунин чуру хесет квай адад фантазиядихъ эхир авачир.

Марияди датлана Сотильодин къвалел гъузчивал тухузва ва, Сотильодин папакай гъич фикирдизни гъиз тежедай хътин къисаяр тукъуриз, абур Хорхедиз ахъайиз, ҷуз члем цазвайда хъиз, къале къалмакъал мадни артухарзава.

И кардай къил акъудунин гъевеслувиили Марияди къуншидин къвал михъиз дилиханадиз элкъурузва. Ада бестселлер къхизва, анин къилин игитарни къуншияр, Пурадин буба Торибио (Сайдин Думаев), хуръяр атанвай, риклин тълдикиди азарлу Пурадин адахли - Хасинто (Ямудин Сардарханов), Леонсиадин дах Хусто (Ибрахими Рамазанов) ва гъакли полициядин инспектор Перес (Ферман Мухтаров) жезва.

Эхирдай виридан сирер дульздал акъатзава ва къемеда къанивални виждан гъалиб хъуналди къутягъ жезва.

Са нефесдаллаз сятни 40 декъикъада къиле фейи тамаша къутягъ хъайила, тамашачийриз режиссердин, актеррин къалахадиз, гурлу капар ягъуналди, пара хъсан къимет гана. Дугъриданни, актеррин къугъунин дережади, абуру арадиз гъзвай иғитрин къаматри, гзаф хъуруннар къведай сегънейри тамаша фикир желбайди, хушдиз къабулдайди авунва. Им, гъелбетда, Казбек Думаеван сад лагъай чехи къалахадин ақвадай хътин хъсан нетика я. Вичин нубатдай К. Думаева тамашачийриз сагърай лагъана ва гележегда, мадни хъсан тамаша эцигуналди, тамашачийрин риклер шадариз зегъмет чулагъадайхъ инаниширана.

Тамаша акъалттайла, цукверни газ сегънедиз хажх хъайи тамашачи, "Гамара" декоративно-прикладное искусство" музейдин заведуючий Таиса Алибуатаеви ди театрдин актерриз, руководстводиз ва къилин режиссердиз сагърай лагъана, гележегдин яратмишунрин планар умъурдиз кечирмишунрин рекъе чехи агалкъунар хъун алхишина.

Чи мурадни театрдин колективдихъ еке агалкъунар хъун я.

Бажарагъдин пай ганвойди

Хазран КЬАСУМОВ

Манидардин хуш сесинихъ яб акалайла, шаирдин гъузбул ачуҳдай шиир къелайла, заргардин гъузел безекрэз килигайла, гам хразвай рушан гъейранардай нехишар акурла, инсанри лугъуда: "Аллагъяди ганвой пай я". Аллагъяди культурадин хиле къалахада бажарагъдин пай ганвойбуруйк сад Испикрин хурун клубин заведуючий **Периханум КъАЗАН-БЕГОВА** (шиклида) я лагъайтла, бажагъат зун ягъалмиш жеда.

- Периханум вах неинки бажарагъльу күлтүрбөтник, гъаклини ширин сес авай манидар, алакъунар авай гъевескар артистни я, - лугъузва райондин культурадин отделдин начальник, Дагъустандин халкъдин шаир Майрудин Бабаханова. - Ада районда къиле тухузвай культурадинни шадвилин вири мрекатра активвиледи иштиракава. Адан къалахдилай чун гзаф рази я.

П. Къазанбоговадин пешекарвал къачунин рехъ масадбурулай са къуналдини тафаватлу туш: ада лап хъсан къиметар аваз школа, гъузбулай күлтүрпросветчилище акъалттарна. Периханум испиквийриз культурадин рекъяр къулгугъиз 30 ийсалай виниз я. Рикл алай пешедиз ва-фалувал къалурунади, хиве авай везифаяр намуслудаказ тамамарунади, ада агъалийрин патай лайихълу гъурмет къа-

занмишнава. Ада райондин культурадин дараматда кардик квай фольклордин "Къуре" ансамблдин къалахадани активвиледи иштиракава. Лагъана къанда, ада лезги халкъдин къульгъене адетар, маниярни чида. Хурые ра районда тухузвай шадвилин мрекатра П. Къазанбоговади халкъдин къульгъене манияр устаддаказ тамамарзава, гъаклини "Къе-пинин къилихъ дидедин лайляр", "Яран суварин лирли", "Гуни", "Пешапай", "Гатфарин лирли" ва гъвччи маса сегъненар къалурзава. - Зи репертуарда лезги халкъдин адетар къалурзавай, шириррин жуъреда туль-

къурнавай хурун эсери къетлен чка къазва, - лугъузва Периханум Къазанбоговади. - Абурай чаз чи бубайрин руѓудин гъакъикъат, адан эбедивал ақвазва. Мадни, абурух неслидиз тербия гунин жигъетдайни чехи метлеб ава. И кардиз чна къетлен фикир гана къанда. Халкъди вичин ивирап квадаритла, чун кесиб жеда, са къадар вахт алатайла, чаз чун виляй аватда. Гъавияй чна вирида чи руѓудин девлетдин къайгъу датлана чу-гана къанда.

Испикрин хурун культурадинни ял ягъунин централдин (КДЦ-дин) заведуючийвилн везифаярни П. Къазанбоговади намуслудаказ къиле тухузва. Хурые суваррин, лишанлу йикъарин шадвилин мрекатрин тешкилатчини ам вич я.

Адахъ дурумлу зегъметдай ганвой дипломар, грамотаяр са шумуд ава. Алай ийисуз, Россиядин культурадин работникин йикъян сергъятра аваз, адав муниципалный райондин къил Нариман Абдулмуталибова чухсагъулдин чар вахкана.

Чна винидихъ къейд авурвал, 30 ийсалай виниз вичин рикл алай пешедай къалахзавай Периханум Къазанбоговадикай макъала хъидайлар, зи рикел түркериин шаир Надым Хикмета лагъай келимаяр хтанана: "Ашкъидивди къалахал физвай ва шадвиледи къвализ хвездвай инсан бахтлу кас я". Са раҳунни алачиз, и гафар П. Къазанбоговадизни талукъариз жеда.

150-гатфар

Тегъи МЕГЪАМЕДОВ

Атанва зун Сулейманан Ватандиз, Лезги халкъдин шириратдин макандиз. Ам лезги я, шириратда Чехи я, Лайихълу я ам еке тир виждандин.

Чи гъурьушдиз къисмет хъанач, вучда бес? Ви ширират келзазва за алас сес. Ви чуру хъиз, зи чуруни рехи я, Ви ширири кутазва зак бул гъевес.

Бажарагъдиз вун викъегъ я, дира я, Вун, Сулейман, чи лезгийрин вири я. Чи Дагъустан, чи Къиблепад, мад Күре, Вун себеб яз, и дульнъядиз сейли я.

Сулейман, вун рикле ава гъар садан, Вун патал заз гъайиф туш гъич жуван чан. Лезгийрин ад машгъур авур дульнъядиз, Лезги халкъдин руѓудин даях, Сулейман.

Шириратда лезги къвал вуч къени я! Сулейман, вун анин руѓудин гъузгъу я! Ви кар давам ийизва чи неслири, Гъабурук сад зун я, Цицигъ Тегъи я...

Манийрин тарсuna

Исаак ИСАКЬОВ

Им 50 ийс идалай вилик хъайи кар я. Дагъдин хурун мектебда, манийрин тарсuna.

1-классда нубат-нубатдалди манийр луѓудай. Гъамиша луѓувзвайдини гъа са мани тир. Къекрекай:

Я къизилдин жагъавай къек, На вуч фад-фад гъарайзава, Югъ жедалди акъваз тийиз, Чун ахварай авудзава, Югъ хъайила, ахла гъарай, Ви мержандин вилериз къий...

- Датлана, гъар тарсuna гъа са мани луѓуз жедайди туш хъи. Гила гъарда са цийи мани чира къвалера, - тапшуругъ гана муаллимди.

Атана мад манийр ядай тарс. Аялри сада-садавай, гъихътин мани чирна луѓуз, хабар къазва. Аквадай гъаларай, садазни маса цийи мани чир хъанвай хътиди тушир.

- Заз цийи мани чизва, - лагъана за. - Чазни лагъ ман, - тълабда аялри. - За квезд лагъайтла, а мани залай фад куна луѓуда...

Башламишна манийрин тарс. Вилик квайдатада авай руш акъудна доскадал. Башламишна ада мани луѓуз:

Йикъялай-къуз, йисалай-суз
Дульнъяд гъалар дегши жезва...

- Лагъ мад.
- Мад амач, муаллим...
- Ваз ахътина мани ни чирна?
- Заз чи бадеди чирна.
- Вири дуъз гафар я, авай къвалахар я. Дегиш жезвайди я. Хъсан манидай - "вад!"

"И манидай вад яйайла, зазни вад эцигда, зи тарифарни ийдайди я", - фикирна за.

Гила нубат зал атана, башламишна мани:

Пенжердавай лацу перде,
Вили пешер алаз къандай.
Цийи ийисан шад межлисда,
Я руш, вун захъ галаз къандай.

Лагъ мад.

Мегъри баҳдиз гъен гуъз чидач,
Арабадал цуъл чугурай...

- Акъваз-акъваз, яда! Ваз ахътина манияр ни чирна?
- Заз чехибурувай ван хъайиди я, муаллим. Чи даҳдини луѓудайди тир, нехирив гвайла.

- Ваз ахътина манияр тарсuna луѓун тийидайди чидачни? Гъа нехирив гвайла, лагъ жуван манияр. Къимет язавач.

Зи вине авай къил агъуз хъана, чилерай - чилериз фейиди хъиз хъана заз. Партахдихъ гъицкъи хтанатани чиз амуънч. Аялар хъурезвайди хъиз тир. Анжак абурун ван заз къвэмачир. Гъадалай къулухъ гъихътин мани лагъанатлани, заз хъсан къимет хтанач. Регъу жедай гъар мани луѓудайла...

Абдуллагы Искендерован - 110 йис

Дар уламрай - генгвилихъ...

Мердали ЖАЛИЛОВ

ИЙКЬАРА вичин вири умьур хай хүре, акылтзаявай несилиз тарихдай дерин чирвилер ва михи ахлакъдин тербия гуз акыдай чехи муаллим ва гъа са чавуз чехи гъякяяччины хай Абдуллагы Гъажимурадович ИСКЕНДЕРОВАН 110 йистамам жезва. Алай аямдин келзаявайбуруз адад тъвар я чида, я ерли ван хъянач. Амма вич хайди тир Мегъарамдхуурье яшлу несилиз вири векилзиз ам гилани лап нуфузлу, гъакъван савадлу, гъурметлу, къанажагълу муаллим, тербиячи, тешкилатчи хиз чида, рикелайни, за фикирзаявал, алудазавач. Идан гъакъндин чаз агъадихъ гъанвай рикел хунрайни (абур вири илимприн доктор, профессор Къ.Х. АКИМОВАНИ ИЛИМДИН КУЛПУЛГЫЧИ-ЛИТЕРАТУРОВЕД С.К. АЛИЕВАДИ санал гъазурна, 2011-йисуз "Мавел" чапхана акыдай "Абдулла Искендеров: жизненный и творческий путь" тъвар алай монографиядагъ тънава) хъсандиз уплат жезва. Ша абуруз яб гун.

АГЫМЕДОВ Ибраһим Агымедович - педагог, журналист, гъякяяччи: "А.Искендеров чи районда тъвар-ван авай муаллим, директор тир. Адад гъеочи-чехида - вирида гъурметдай. Мектебдин педколлективди ам чин арифдар яз гъисабдай. Адалай нарази кас ава лагъана заз малум хъайди туш. Ам чи арада амачтани, адад тъвар къазвайбуру разгьемт хъурай вичиз, лугъузва..."

ИСМАИЛОВА Зейнаб, - зегъметдин ветеран: "Сифте яз зун Абдуллагы муаллимдихъ галаз 1942-йисуз таниши хъанай. 1947-1951-йисара за адахъ галаз къалахна. Ийисара зун Мегъарамдхуурьун мектебдин интернатдин ашлаз тир, Абдуллагы Искендеров - мектебдин директор..."

Дяведа чи гзаф районэгълиягъ төлеф, абурун аялар етим хъана. Чи интернатда лап четинвиле яшамиш жезвай 5-6 етим гада авай. Абдуллагы муаллимди абуруз гъил кваз ийидай: вичин умьурдин юлдаш Саратаз лагъана, къвляй гъиз таз, етимиз парталар ван недай затлар гудай..."

ГЪАЖИЕВ Фикрет Мирзоевич - журналист, писатель: "Абдуллагы муаллим вири патарихъай пак инсан тир. Адад масадан зегъмет, масадан манат клан хъанач; масадакай зарофат, рахшанд авун, масад агъуз күн адад ивидик квачир..."

РАГЫМХАНОВ Керимхан Алиевич - педагог, зегъметдин ветеран: "Абдуллагы Искендерова, чехи алим Мегъамед Гъажиева хъиз, чи хуур Лезгистанда, Дагъустанда машгуурна..."

Ихтигин рикел хунар мадни давамариз жедай. Амма гъанвай мисалрайни чаз Абдуллагы Искендеров педагогвилин, инсанвилин къакъан ерийрикай хабар жезва.

Писателвилин устадвилин гъакъндини, ада чаз и жигъетдай тунвай ирсиникайни марагълу филир тъвар къунвай монографияда гзаф гъанвай. Къетлен къейд, зи фикирдалди, алим-литературотовед, вичин лезги гъякяяччи садраны квадариз тежедай гел тунвай романист, энциклопедийрин сагыб Къурбан Халикович Акимова лагъана:

- Абдуллагы Гъажимурадовича, вичин "Элдин хва", "Къиргъин" повестар, "Самур" тъвар алай пуд паюнкай ибарат тир чехи роман, маса эсерар къхиналди, чи милли профа хайлин виллик тухвана, вич лагъайтла, лезги романар къхье Агъед Агъаев, Къияс Межидов, Зияудин Эфендиев, Буба Гъажикъулиев, Межид Гъажиев хътин авторрин жергедиз хажкнава...

Им къетлен къейд я. За къатзузвайвал, писатель Абдуллагы Искендерован ирс - умьурдай, тарихдай вакъиаяр, месслаяр хъягъунин, абуруз къимет гүнин, вахтунин ва чадин, дөвирин векилрин къаматар (рульдин ван винел патан), абурун гъакъицки гъерекатар къалурунин тегъерар, къайдаяр чи къенин аямдин гъякяячийрин эсерра давам

ни архитектурадин, этнографиядин Институтта къалахай Гъажимурад Абдуллаевич Искендеров (разгьетрай вичиз) лузыдай: "Тарихдивай тарс къачун тавурди, адад яб тагайди фад чархалай аватда..." Ихтигин икъял чун татурай. Садраны...

Агъадихъ чна Абдуллагы Искендерован "Къиргъин" повестдай чук гузва.

* * *

Абдуллагы ИСКЕНДЕРОВ

Къиргъин

(Повестдай чук)

...Букав хурун къене намуслувилелди са тике фу незвай кас тир. Ам гзаф дузыз ва гъяхъ къандай инсан я. Эхиримки азаррик адад хизан вири къена, тек са руш велед амукъна. Адан тъварни Ширин тир. Ширин гзаф гъурчег акунара ва ширин ван авай руш тир. Гъаниз килигна, ам гъвчизамаз Дағълар улкведин къилин гъуцариз эцигнавай "Ракъинин гъумбет" зияратда манияр ягъиз къачуна.

"Ракъин гъумбетда" манияр лугъузвой рушарин десте авай. Ширин и дестеди язай манийрин къил кутадайти тир. Ширин манияр ядайла, вири гъейран жедай. Гзафбур Ширинан манийриз яб гуз фад-фад "Ракъинин гъумбетдиз" къведай. Адан яшар тимил ятлани, гзафбур гиламаз адад ашукъ жез гъазур тир. Ам гаттариз багъда цийиз ахъязавай къизилгүль хиз иер тир.

Букава лежбервалзай. Ам юкъан буйдин, ацай жендек авай кас тир. Адан къилел шиш къукъ хъама бармак, вичел къале хранвой шалдин вальчагъ, винелайни лацу хъинчикин къурт жедай. Азаррапди чехи гадади чубанвални ийизай. Гила хъайтла, хипер масадал тапшурмишнавай. Адан хъсан са никни ава. Амни и хуверерин иеси Девлеткъанан мулкунин юкъва авай. Девлеткъана са шумуд сеферда а ник вичихъ галаз дегишарун меслят къалурна. Гузай ник къерехда къурмат чакада авай. Ядни гун гзаф четин тир. Гъакъ хъайла, Букав ник дегишарунал рази хъсанч. Девлеткъана гъил къачунач. "Зи мулкунин арада масадан чил вучиз жедайди я?" лугъуз, Букав ник къақъудиз алахъна.

Гаттариз, вири лежбэрар хъиз, Букавни цан цаз гъазур хъана. Майиштади герек алатар гъазурна. Гзафбурун цан кърасдин түрэздэлди цазвай. Букав хъайтла, күфал кърасдин ваъ, ракъун магъ алай түрэз авай. Ракъун күфал түрэздэлди ада дамахни ийиза. Вучиз лагъайтла, гъикъван къеви кърасдин магъ хъайтлани, фад чур жезвай, амма ракъун магъ яргъалди физва. Гаттарин гульушан са юкъуз Букав, цан цаз, никлиф фена. Ам тажуб хъана: ник Девлеткъанан лежбери цазвай.

- Зи ник къуне вучиз цазвайди я? - лагъана Букава.

- Вуна ник Девлеткъанахъ галаз дегишарнавайди я. Ваз флан чкадал алай ник ганвайди тушни? - лагъана хъел кваз Ламатла. Букавазни хъел атана, амма ада вич хвена.

- Ник дегишарунайкай заз хабарни авайди туш. Күн зал вуч лугъуз гъавалат хъана? - лагъана Букава. Ламатла жаваб гудалди цийиз никлиф атана агақънавай Чигали раҳунрик акахъна.

- Букав, жув хъсандиз твах. Девлеткъана гъахъсуз масадан ник къақъуддайди туш. Им зазни чидай кар я. Ник зулухъ вахъ галаз дегишарайди туширни? Вуна вучиз и кар инкарзава? - лагъана, чин чурна хъиз.

Букав са гъвчели геренда ахъязав хъана, фикирна.

- Я стха, за табзавач. Къандатла къуншириявайни хабар яхъ. За гзаф тавакъу ийизва ник цун тавун, ам зав вахъе, - лагъана, Букава, никлиф түрэз газзан никлиф акаутунни сад хъана, Чигали Ламатла галаз гъасатдай адад тепилмиш хъана, ам гатаз эгечна. Абуру Букав, гатаз-гатаз, къеледиз хъана, дустагъда туна.

И кар Девлеткъаназни акунатлани, чукъни авунач. Ийиз Букав дустагъдай катна. Гыкъван къекъвенатлани, ам жагъанач. Адан гелни квахъна. Буба дустагъда турла, къвале текдиз амукъай Ширин къуншидин папа чин къвализ хутахна. Са ийиз Букаван къвалери цай къуна, кана. Хурунбуру, къвалер Девлеткъанан итимири цай яна кайиди я лугъуз, чинеба ихтилатарни ийиз хъана. Къвалер кайдалай къулухъ са юкъуз Девлеткъан вич и хуруръз атана.

- Къвалер ни канатла хиве яхъ, за ам вуж ятла жагъурда, - лугъуз хурунбурул гъавалат хъана. Жемятди, чипиз чида лугъуз, хиве къунач. Ам кайиди ви итимар я лугъуз хънач.

Девлеткъана адад руш гъинава, ам зи къвалив гъвшаш лугъуз, буйругъ гана. Ширин адад патав гъана. Рушан яшар хъанвачиртлани, гзаф гъурчегди яз акурди, са гъвчели ахъязав хъана, фикирна:

- Касни амачир етим руш хъун сувабдин кар я, - лагъана, Ширин гукуналди, къан тийиз, вичин къеледиз хутахна. Ширинан гзаф ийкъяр шез ахъудна. Адан чин къвал тергай, буба хуруръзай, ийкъавай авур касдин къвале къланзацир.

Девлеткъанан Ширин, гъа сифте акурвалди, хуш хъана, руш адад рикъи чугуна. Адан жезмай къван тавазвилер ийиз алахъна. Девлеткъана вич тухузвай къайдади, адад ягъузувилелди килигунри рушаз ам мадни тақанарна.

Гъульбъ, Ширин къеледиз гъана, адаз гъурметар авун Девлеткъанан папаз ерли хуш хъана. Адан вичин гъульбъ къаст лап хъсандиз чизвай. Ихтигин къар адаз гзаф акуна, гъавурда гъатна. Гъульбъ гъикъван гъурметар, тавазвилер ийизватлани, папа Ширинан, гъакъван гъунтл гуз, югъ гузвачир. Ширинан папан чуру амалриз, югъ тагуниз таб гуз, Девлеткъанан гъич хабарни гузвачир. Девлеткъана руш къеледа - минарада хузвай. Адан къеледа авай маса рушарихъ галаз гъуршиши хъун, дуствал авун къадагъа авуна. Жезмай къван ам къилди хуъз алахъна.

Ширин, бубадин къале авайла "Ракъинин гъумбетда" манийрин къил кутадайти тир. Ам авачиз, гъумбетда гъич са зияратни тухудайди тушир. Гила хъайтла, Девлеткъана ам мад гъумбетдиз рахкур хузвунчай. Ида гъумбетдин гур-зияратриз къең гуз эгечна. Гъакъ хъайла, и кар гъумбетдин чехиди тир Нефсалидиз хуш хъана. Ада са шумудра Девлеткъана Ширин «Ракъинин гъумбетдиз» рахкур хузвун теклифна. Амма Девлеткъана руш рахкур хузвунчай. Эхир Нефсалли вич "Рагар къеледиз" атана. Девлеткъан адад къеви дуст тир. Абуру арада чинебан, садасадакай чунычай гаф - кар авайди тушир. Адан Девлеткъанан къаст чир хъана.

- Дуст кас, вуна хъсан къалахъзавач. "Ракъинин гъумбетдиз" къилин маничи рахкур тавуна виже къведач, - лагъана Нефсалиди.

- Вакай мад вуч чунычхъда. Ширин гъакъни заз къана килигзава. Саклани ам завай мукъва ийиз жезвач. Ам вердишариз четинди я. Гъумбетдиз акаутайтла, ам мадни завай яртъа жез кичеда, - лагъана чиник серин акатай Девлеткъана.

- Ваз гъич са къуни киче жемир, дуст кас. Ам вердишарун, вун адад къланарун за хиве къада, - Нефсалли лутувилелди адад хъуэрена. Вичин дустунни дишгъелдирин къилел вуч ахъязавайди тир, адад лап хъсандиз чизвай. Девлеткъанан серин акатавай чин экъу хъана, күфук хъвер акатна.

- Мад вуна хиве къазва къван, зун рази я. Эгер и кар заз къандайвал вуна дуззарайтла, "Ракъинин гъумбетдиз" са пуд гъерни за гуда, - лагъана, Девлеткъан руш гъумбетдиз рахкур хузвунал рази хъана.

(Материал 1981-йисан "Дуствал" альманахдай къачунва.
Текстина автордин стиль, къвинин жууреяр хъенва).

Садикъ Абумуслимович Гъажиеван - 90 йис**“Чандилайни абүр бага, намус саф...”**

Апрелдин эвел кылпера Махачкъалада, “Лезги газетдин” редакциядин конференцийрин залда, Пенза шегъерда яшамиш жезвай лезги гъекаяти, шайр Садикъ (литературадин тахаллус - Садко) ГъАЖИЕВАН умъурдин ва яратмишунрин рекъиз бахшнавай мянекат кыле фенай. Ана иштиракай ксари писателдин кълемемдикай хкатнавай эсеррикай, адан хаттунин къетленвилерикай, лезги эдебият вилки феник ада кутунвай паюоникай чин фикирар лаъдана.

И икъара бине Къурагъ райондин Кирридин хуърят тир Садикъ Абумуслимович Гъажиеван 90 йис тамам хъанва. “Лезги газетдин” редакциядин коллективди чи баркаллу

ватаңэгълидиз и вакъия риккын сидкъидай мубаракава, адахъ чандин сагъвал, яргъи умъур, яратмишунрин рекъе мадни еке агалкъунар хъана кланзава.

С.Гъажиева хуърүн мектебда 7-клас акъалттарайдалай къулухъ колхозда къалахна. 1947-йисуз ам Бакудиз фена, “Артемнефть” тъвар алай карханада сифте слесарь, гульгуынлай механик, комсомолрин тешкиллатдин секретарь яз зегьмет чигуна.

Советтин Армияднин жергейра къуллугъзавай йисара ада сержантар гъазурзавай мектеб акъалттарна ва С.Гъажиев кылдин дивизияда офицердин къуллугъда аваз комсомолрин тешкиллатдин секретарь яз хъяна.

1954-йисуз кириви СССР-дин МВД-дин Ленинградда авай военно-политический училищедиз гъахъна. Анан акъалттарай 1961-йисуз ам направленидин бинедаллаз Пензадин областдин УВД-диз ақъатна. Ина жегыл офицерди отряддин, колонияднин режимдин паянин начальникдин везифаяр тамамарна.

Садикъ Гъажиева 1968-йисуз марксизмдин ленинизмдин университет акъалттарна, хейлин йисара МВД-дин органа, УИН-дин къурулушда къуллугъна. 1988-йисуз майордин чинда аваз къалахдавай къерех хъана. 25-йисуз къаннун-къайда хуъдай органа намуслувиледи къуллугъ авунай Садикъ Гъажиев “МВД-дин хъсан къуллугъчи” знақдиз, “РФ-дин УИС-дин къурулуш вилик тухнай” гимишдин ва хейлин маса медалрэз, грамотайрэз, савкъатриз лайхилу хъанва. Ватандин Чехи дяведин ветеранди къве веледдиз - хъизни рушаз тербия гана.

Къисметди хайи хуърүввай яргъяз - Пенза шегъердиз акъуднатлани, Садикъ Гъажиева багъри ерийрихъ галаз авай алакъаяр къатнава. Ам мукъвал-мукъвал Кирридин хкведай, мукъва-къилийрал кыл чигвадай, вичин ну-

батдин ктаб патал материалар къватдай. Асул къвалахъ къаннун-къайда хуъдай органрихъ галаз алакъапулхъанатлани, адаа Аллагъади яратмишдай пай ганвай. 1954-йисалай адан эсерар “Коммунист” газетдиз, “Дуствали” альманахдиз ақъатзавай. 1978-йисуз писателдин къелемдикай Советтин Союздин Игит Эсед Салигъоваз бахшнавай шиирларди къиенвай “Дагъларин хва” роман хкатна. Гульгуынлай ада “Кири Буба”, “Дагълар шагъидар я” ва маса романар,

пар урус чалал ақъатзавай газетрани журнала чапнава, къилдин ктабар яз ақъатнава. 2015-йисалай Урматдин писателрин Союздин член я.

И икъара Садикъ Гъажиева шад гъалара, багъририхъ галаз санал вичин 90 йисан юбилей къайдна. И шад вакъия адаа РФ-дин Президент Владимир Путин, РФ-дин ФСИН-дин директор Александр Калашников, Пензадин областдин губернатор Олег Мельниченко, член я.

Садикъ Гъажиев хизандихъ галаз

цудралди поэмаяр, вишералди ширир къхъна. Абурукай гзафбур лезги ва урус чаларал кылдин ктабар яз чапдай ақъатнава. Исятданни Садикъ Гъажиеван яратмишунрин жебеханада тъеле чапдай ақъат тавунвай 4 ктаб ава.

Садикъ Гъажиева, лезги чалал хъиз, урус чалални теснифзава. Адан гзаф къадар эсе-

областдин ФСИН-дин руководстводи, депутати ва масабуру табрикна. Чи къеъал ватанэзлидикъ яргъал тир Пензадин областда еке гъуремет хънал чна лайхилдузак дамахзава. Ағадихъ чна газет къелзазайбуруз Садикъ Гъажиеван са шумуд шиир теклифзава.

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

Садикъ ГъАЖИЕВ**Бубадин сурал**

Чуылдин юкъвал пач хъиз къацуу
Къавах ала, кукъуш ханвай.
Виш 90 йис хъанвай гужлу, яцуу
Тан гъакъ михъиз саф-саф хъанвай.

Къене хъалхъам авай пичи,
Са пад къураз эгечинавай.
Адан къанник къонт! ква гъвечи,
Фарашибиз векъ ақъатнавай.

- Буба, яргъал рекъерай мад
Атанва зун, вал гъиз меслят.
Кисмир, мегер вун тушни шад,
Рахух, бахша заа са зур сята.

Бахтлу я чун, вири ава
Яшайышдиз герек заттар.
Кукъузызай гъетер цава
Мадни чехи я чи къастар.

Амач мукъал гвай кас никъе,
Юрфункай хъанва хъусу.
Галатдалди яцар теке
Цан цазмач мад къуна базу.

Ваз акъазвач чи абадвал,
Чи умъурдин гъерекатар,
Чи ужагъда авай шадвал,
Суфрадаллай берекатар.

Яшамиш хъун икъван мублагъ
Ватанда са бахт я чехи.
Зун хъжезва жегыл, валлагъ,
Хъанватлани чуру рехи.

Вучиз къазвач къе на хабар
Хтулрикай жегыл, зирек,
Зи умъурдин бахтлу лувар,
Заз мерддаказ гузвай къумек?

Асланакай хайи хуъре
Чатун усттар хъанва магъир,
Нафт гъасилиз чилин шире,
Фялевилиз фенва Тлагъир.

Доярка я Суна сейли,
Хъанватлани къад 90 йис гъеле,

Ви жигъирдай физва Вели,
Къекъвей чумаҳх къуна гъиле.

Гъарма сад са къус зи риккын,
Веледрикай зун я рази.
Абуруз цав хъунух секин
Зи мурад я жезвай къуъзув.

На, гъелбетда, гъакъ ганач чан,
Къватына санал чирвал, аман,
Къахчуз азад Ватандин къан.
Гатадайла хайн душман.

Къуншидиз жаваб

Шадвиледи жемятди
Тумар цазва талада,
Гъазур жезва тъебиат
Гъахъиз хъультун чилада.

Ван атална къвахъзва
Пешер - хъипи якъутар.
Зулун цава къекъвезва
Девеяр хъиз булутар.

Бубади, къул экъисна,
Илигзава къелемар.
Къвалин вилик квай сала -
Къватын хъувунвай келемар.

Хабар къазва къуншиди,
Къиль хажна жуғунлай,
Галкъацан хъиз, мез галкъиз,
Кап аладриз руфунлай:

- Эй къуъзек, на угъ ийиз
Къелемрикай вучзава,
Чандик кумай са къус къван
Къуват сала пучзава?

Аквадайвал, риккел ви
Алач къиникъ мукъвара,
Гъатна са къуз бахарсуз
Азраилдин ракъара.

- Къиникъ риккел ала зи,
Хиве авай буржи хъиз,
Са къуз къандай вахкан
Жувал алай харжи хъиз.

Бес гъакайла тушни за
Ибур сала 90 йис гъеле.

Намус кумач вак, къунши,
Зегъвер хъуй ваз хъвазвайди.

Зун фейила рагьметдиз,
И чил, цав, рагъ амукуда,
За икъ, угъдал ацалтна,
Кутазвай багъ амукуда.

Амукуда муть за авур
Дагъдин къакъан дагъардал,
Булах, агъзур касди къуф
Эцгизавай чутхвардал.

Вуч амукуда къейила
Вун, эрекъдиз дуст хъанвай,
Яхъцур йисни тахънамаз
Лахлах хъиз икъ суст хъанвай?

Ватан

Битмишардай гъар са майва
Авай михъи къезил гъава,
Чандилайни вун заз багъа
Я зи риккын перде, Ватан.

Дидеди ви лувак хайи,
Заз бахтавар умъур гайи,
Зун марвардин цукъ хъиз хвейи
Вун зи бахт я еке, Ватан.

Чехи авур зун хъультун фал,
Ашуук хъанвай гъамиша вал,
За хъизиза вакай къе чал,
Шадвал аваз риккел, Ватан.

Ийизмай къван риккел къвалах,
Ийидайвал на зал дамах,
За, сафдиз хъуз жуван баплах,
Къуллугъуда ваз, диде Ватан.

Дидедин вилер

Юкъва туна элкъуэрна пич,
Ацукъана мукъуджуд аял,
Накъанлай зат! тутътунвай гъич,
Къажгъандал желб жезвай хиял.
Хъиянавай яхъцур пине,
Кумачир сагъ чка са кап,
Бижгъер-бижгъер хъанва къульгъе
Гинибашар абурун лап.
Чими жезвач пичинивай къвал,
Аялри къуф тваз уф гузвай,
Галамай пис фитедин ял,
Ци куплунин къве къус къузвай.

Гъазурзава къурай вергер
Дидеди шад гъай никъя,
Факай фадлай хъанвай шекер,

Агъзур хиял физвай риккай.
Икъя садра авачир тъун,
Недай хъсан кутуна тъур,
Къувуннава дидедин чин:

Зайиф жезвай вилерин нур.
Фикирлу яз къвалин цлай
Килигзава шикил дахдин,
Туна хизан, умъур къулай,
Фенвай къабагъ къаз алчаадин.

Мумкин яни риккелай фин
Мегер дидед гъамлу вилер,
Ясда авайperiшан чин,
Къабарламиш хъанвай тъилер?

Хиз насиғъят

Акурди хъиз къеплин винел, хва,
Гъузел яр.
Фена тадиз четинвилин
Къабагъдиз,

Са игитвал ийидайла, са легъзе
Вахт бес жеда кар алакъдай
Къуччагъдиз.

Инсандин чин гъузгъудай хъиз
аквадай,
Гъа са легъзе вахт патал рикк
мяъкемдиз,

Пагъливанди хъиз симинал
къугъвадай,
Жув гъазурна къланда гъар къуз
үткъвемдиз.

Намус течир, винел алай халкъдин
граф,
Кичедавай са баркалла вуч жеда?
Чандилайни абури багъа,
намус саф

Игит якъин игитдаказ пуч жеда.
Игит хайи хуърүн, къвалин,
Ватандин
Чехи, гъаят авачир къван дамах я,
Ватандашрин, гъар са
жегыл-жавандин

Мерд риккел руғъ твадай
яру пайдах я.

Игит къеъи чавуз адан ширин тъвар
Эбеди яз амукуда чи арада.
Са чавузни ийимир, хва, чуру кар,
Гаф лугъудай ваз паталай чарада.

Гъузел яр

Чухсагъуль зун вал душишшай
къисметдиз,
Яб гана зи ашукъ риккен минетдиз,
Халкъ авунвай баҳтлувилиз,
лезетдиз,

Муғъуббатдин ширина булах,
гъузел яр.
На хабарсуз зун ахварай авудна,
Вилик къвазна, физвайвиял
алудна,

Зи секинвал, къайгъусувал
къакъудна,
Хъайивалди зи гъисс уях,
гъузел яр.

Зи вилер вахъ галат тийиз
къекъвезва,
Фикирар зи вал, чарх ягъиз,
элкъвезва,

Вун ачуҳдиз зи лугъунал
хъуърезва,
Гада-руш хъиз, къил буш, кстах,
гъузел яр.

Риккел шадвилай ацузвай,
вун акурла,
Цукъ хъиз назик зурзазвай,
рагъ акурла,

Заз икъакай тийф жезва,
вун такурла,
Зи умъурдин мурад, дамах,<br

Ислен, 17-май**РГВК**

06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.05 «Заряжайся!»
 08.15 «Здравствуй, мир!»
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 Д/с «Русский музей детям» 16 с.
 09.25 Х/ф «Не покидай...»
 12.05 «Годекан»
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.50 Х/ф «Белые росы»
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.50 «Человек и право»
 16.05 «Служба Родине»
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 Д/с «Земля – терри-
 тория загадок» 49 с.
 17.20 Проект «Поколе-
 ние» Клара Власова
 17.50 Т/с «Спасите наши
 души» 5 с.

18.45 Передача на табаса-
 рском языке «Мил»
 19.30 Время новостей Да-
 гестана
 20.00 Время новостей.
 Махачкала
 20.20 «Глянец»
 21.05 Проект «Удивитель-
 ные горцы»
 21.20 «Учимся побеждать»
 21.35 «Один день с има-
 мом»
 22.00 «На виду»
 22.30 Время новостей Да-
 гестана
 23.00 Время новостей.
 Махачкала
 23.20 «Угол зерни»
 23.50 Д/с «Севастополь-
 ские рассказы» 1 с.
 00.30 Время новостей Да-
 гестана
 01.00 Время новостей.
 Махачкала
 01.25 Передача на табаса-
 рском языке «Мил»
 02.00 «Один день с има-
 мом»
 03.30 «Мужское/Женское».

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро» (12+).
 09.00 Новости. (16+).
 09.25 «Доброе утро» (12+).
 09.50 «Жить здорово!» (16+).
 10.55 «Модный приговор». (6+).
 12.00 Новости. (16+).
 12.15 «Время покажет». (16+).
 15.00 Новости. (16+).
 15.15 «Давай поженимся!» (16+).
 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.40 «На самом деле». (16+).
 19.45 «Пусть говорят». (16+).
 21.00 «Время». (16+).
 21.30 «Ничто не случается
 дважды». (16+).
 22.30 «Док-ток». (16+).
 23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
 00.10 «Познер». (16+).
 01.15 «Время покажет». (16+).
 03.00 Новости. (16+).
 03.05 «Время покажет». (16+).
 03.30 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00 Канал «Шо-
 лом»
 14:30 Местное время.
 17.20 Актуальное ин-
 тервью.
 17.50 Здоровье и жизнь
 18.05 Акценты.
 05.00 «Утро России».
 09.00 Местное время.
 09.30 «Утро России».
 09.55 «О самом главном».
 11.00 «Вести».
 11.30 «Судьба человека»
 12.40 «60 минут». (12+).
 14.00 «Вести».
 14.30 Местное время.
 14.55 Т/с «Рая знает все!»
 17.00 «Вести».
 17.15 «Андрей Малахов».
 18.40 «60 минут». (12+).
 20.00 «Вести».
 21.05 Местное время.
 21.20 Т/с «Несмотря ни на
 что». (12+).
 23.35 «Вечер с Владимиром
 Соловьевым».
 02.20 Т/с «Тайны след-
 ствия». (12+).

НТВ

04.50 Т/с «Лесник». (16+).
 06.30 «Утро. Самое луч-
 шее». (16+).
 08.00 «Сегодня».
 08.25 Т/с «Морские дьяво-
 лы. Смерь». (16+).
 10.00 «Сегодня».
 10.25 Т/с «Морские дьяво-
 лы. Смерь». (16+).
 13.00 «Сегодня».
 13.25 «Чрезвычайное про-
 исшествие».
 14.00 «Место встречи».
 16.00 «Сегодня».
 16.25 «ДНК». (16+).
 18.35 Т/с «Ментовские
 войны». (16+).
 19.00 «Сегодня».
 19.40 Т/с «Ментовские
 войны». (16+).
 21.15 Т/с «За час до рас-
 света». (16+).
 23.25 «Сегодня».
 23.45 Т/с «Смотритель
 маяка». (16+).
 03.20 Т/с «Пятницкий.
 Глава третья». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовер-
 шеннолетних». (16+).
 08.00 «Давай разведемся!»
 09.05 «Тест на отцовство».
 11.15 Т/с «Реальная мисти-
 ка». (16+).
 12.20 Т/с «Понять. Про-
 стить». (16+).
 13.35 Т/с «Порча». (16+).
 14.05 Т/с «Знахарка». (16+).
 14.40 Комедия «Женщина
 его мечты». (Польша -
 Россия - Украина). (16+).
 19.00 Мелодрама «Полюби
 меня такой». (Украина).
 23.15 Т/с «Женский доктор
 2», 49 и 50 с. (16+).
 01.10 Т/с «Порча». (16+).
 01.40 Т/с «Знахарка».
 19.00 «Сегодня».
 19.40 Т/с «Ментовские
 войны». (16+).
 21.15 Т/с «За час до рас-
 света». (16+).
 23.25 «Сегодня».
 23.45 Т/с «Смотритель
 маяка». (16+).
 03.20 Т/с «Пятницкий.
 Глава третья». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
 08.10 Х/ф «Света сует».
 10.00 Д/ф «Леонид Хари-
 тонов. Отвергнутый ку-
 мир». (12+).
 10.55 «Городское собра-
 ние». (12+).
 11.30 «События».
 11.50 Т/с «Мисс Марпл
 Агата Кристи». (12+).
 13.40 «Мой герой». (12+).
 14.30 «События».
 14.55 «Город новостей».
 15.10 Т/с «Такая работа 2». (16+).
 16.55 Д/ф «Шоу „Развод”».
 17.50 «События».
 18.10 Т/с «Женская вер-
 сия». (12+).
 22.00 «События».
 22.35 Д/с «Киевский торг».
 23.05 «Знак качества».
 00.00 «События».
 00.35 «Петровка, 38». (16+).
 00.55 «Удар власти. Гали-
 на Старовойтова».
 03.55 «Тест на отцовство».
 05.35 «По делам несовер-
 шеннолетних». (16+).
 02.15 Д/ф «Мао и Сталин».

ЗВЕЗДА

06.10 Д/с «Отечествен-
 ные гранатометы», 1 с.
 07.00 «Сегодня утром».
 09.00 Новости дня.
 09.35 Х/ф «Петровка, 38».
 11.25 Х/ф «Огарева, б».
 12.00 Военные новости.
 12.05 Х/ф «Огарева, б».
 13.50 Т/с «Синдром Шах-
 матиста», 1-4 с. (16+).
 16.00 Военные новости.
 16.05 Т/с «Синдром Шах-
 матиста», 1-4 с. (16+).
 18.10 Д/с «Освобожде-
 ние». (12+).
 18.30 «Специальный ре-
 портах». (12+).
 18.50 Д/с «Ступени Побе-
 ды». «Огненный штурм
 Великих Лук». (12+).
 19.40 «Скрытые угрозы».
 «Альманах 63». (12+).
 20.25 Д/с «Загадки века».
 21.15 Новости дня.
 21.25 «Открытый эфир».
 23.05 «Между тем». (12+).
 23.40 Т/с «Государствен-
 ная граница». «Мы наш,
 мы новый...» Фильм 1.

саласа, 18-май**РГВК**

06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Дагестана
 07.20 Передача на табаса-
 рском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!»
 08.05 Мультфильм
 08.30 Новости Дагестана
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 Д/с «Земля – терри-
 тория загадок» 49 с.
 09.20 Х/ф «Алпалауз»
 11.00 «Угол зерни»
 11.30 Т/с «Спасите наши
 души» 1 с.
 12.30 Новости Дагестана
 12.50 «Глянец»
 13.35 «Один день с има-
 мом»
 14.10 Проект «Удивитель-
 ные горцы»
 14.30 Новости Дагестана
 14.55 «На виду»
 15.25 Д/с «Севастополь-
 ские рассказы» 1 с.
 16.10 Мультфильм
 16.30 Новости Дагестана

16.55 Д/с «Земля – терри-
 тория загадок» 50 с.
 17.25 «Психологическая
 азбука»
 17.50 Т/с «Спасите наши
 души» 6 с.
 18.45 Передача на лакс-
 ком языке «Аэрчи ва ағыл»
 19.30 Новости Дагестана
 20.00 Время новостей.
 Махачкала
 20.20 «Подростки»
 20.45 Д/ф «Легенды и пре-
 дания. Дагестан»
 21.00 «Угол зерни»
 21.30 «Память поколений»
 22.00 «Севастополь-
 ские рассказы» 2 с.
 00.30 Новости Дагестана
 01.00 Время новостей.
 Махачкала
 01.25 Передача на табаса-
 рском языке «Мил»
 02.00 «Один день с има-
 мом»
 03.30 «Мужское/Женское».

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
 09.00 Новости. (16+).
 09.25 «Доброе утро». (12+).
 09.50 «Жить здорово!». (16+).
 10.55 «Модный приговор». (6+).
 12.00 Новости. (16+).
 12.15 «Время покажет». (16+).
 15.00 Новости. (16+).
 15.15 «Давай поженимся!». (16+).
 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.40 «На самом деле». (16+).
 19.45 «Пусть говорят». (16+).
 21.00 «Время». (16+).
 22.00 «Евровидение-2021». (16+).
 00.10 Т/с «Гурзуф». (16+).
 01.10 «Время покажет». (16+).
 03.00 Новости. (16+).
 03.05 «Время покажет». (16+).
 03.30 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00 Канал «Шол-
 тавысы»
 14:30 Местное время.
 17.20 «Это нужно жи-
 ти».
 21:05 Вести-Дагестан
 05.00 «Утро России».
 09.00 Местное время.
 09.30 «Утро России».
 09.55 «О самом главном».
 11.00 «Вести».
 11.30 «Судьба человека»
 12.40 «60 минут». (12+).
 14.00 «Вести».
 14.30 Местное время.
 14.55 Т/с «Рая знает все!»
 17.00 «Вести».
 17.15 «Андрей Малахов».
 18.40 «60 минут». (12+).
 20.00 «Вести».
 21.05 Местное время.
 21.20 Т/с «Несмотря ни на
 что». (12+).
 23.35 «Вечер с Владимиром
 Соловьевым».
 02.20 Т/с «Тайны след-
 ствия». (12+).

НТВ

04.50 Т/с «Лесник». (16+).
 06.30 «Утро. Самое луч-
 шее». (16+).
 08.00 «Сегодня».
 08.25 Т/с «Морские дьяво-
 лы. Смерь». (16+).
 10.00 «Сегодня».
 10.25 Т/с «Морские дьяво-
 лы. Смерь». (16+).
 13.00 «Сегодня».
 13.25 «Чрезвычайное про-
 исшествие».
 14.00 «Место встречи».
 16.00 «Сегодня».
 16.25 «ДНК». (16+).
 18.35 Т/с «Ментовские
 войны». (16+).
 19.00 «Сегодня».
 19.40 Т/с «Ментовские
 войны». (16+).
 21.15 Т/с «За час до рас-
 света». (16+).
 23.25 «Сегодня».
 23.45 Т/с «Смотритель
 маяка». (16+).
 03.20 Т/с «Пятницкий.
 Глава третья». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+).
 06.45 «По делам несовер-
 шеннолетних». (16+).
 08.20 «Давай разведемся!»
 09.25 «Тест на отцовство».
 11.15 Т/с «Реальная мисти-
 ка». (16+).
 12.40 Т/с «Понять. Про-
 стить». (16+).
 13.55 Т/с «Порча». (16+).
 14.25 Т/с «Знахарка».
 15.00 Мелодрама «Гори-
 зонты любви». (Украина). (16+).
 19.00 Мелодрама «Следы в
 прошлом». (Украина).
 22.30 «Секреты счастливой
 жизни». (16+).
 22.35 Мелодрама «Следы в
 прошлом». (16+).
 23.10 Т/с «Женский доктор
 2», 51 и 52 с. (16+).
 01.05 Т/с «Порча». (16+).
 01.35 Т/с «Знахарка».
 19.00 «Сегодня».
 19.40 Т/с «Ментовские
 войны». (16+).
 21.15 Т/с «За час до рас-
 света». (16+).
 23.25 «Сегодня».
 23.45 Т/с «Поздняков». (16+).
 21.20 Т/с «Несмотря ни на
 что». (12+).
 23.35 «Вечер с Владимиром
 Соловьевым».
 03.20 Т/с «Пятницкий.
 Глава третья». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
 08.10 «Доктор И...» (16+).
 08.50 Х/ф «Дело было в
 Пензенске». (12+).
 10.55 Д/ф «Актёрыские
 судьбы. Ольга Мелихова
 и Владимир Толоконников» (12+).
 11.30 «События».
 11.50 Т/с «Мисс Марпл
 Агата Кристи». (12+).
 13

ЖУМЯ, 21-май

РГВК

- 06.45 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Дагестана
 07.20 Передача на аварском языке «Паданги гъамали заманги»
 08.00 «Заряжайся!»
 08.10 Мультфильмы
 08.30 Новости Дагестана
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 Д/с «Земля – территория загадок» 52 с.
 09.20 X/f «Кобою»
 11.30 Т/с «Спасите наши души» 8 с.
 12.30 Новости Дагестана
 12.55 «Первая студия»
 13.35 «За скобками»
 13.40 «Психологическая азбука»
 14.05 «Молодежный микс»
 14.30 Новости Дагестана
 14.55 «Агросектор»
 15.25 Д/с «Севастопольские рассказы» З с.

16.10 Мультфильм

- 16.30 Новости Дагестана
 16.55 Фестиваль хоровой музыки «Возьмемся за руки, друзья!»
 18.10 «Круглый стол»
 18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес»
 19.30 Новости Дагестана
 20.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Подробности»
 20.45 Ток-шоу «Говорить разрешается»
 21.55 «Время спорта»
 22.30 Новости Дагестана
 23.00 Время новостей. Махачкала
 23.20 «Глобальная сеть»
 23.50 Д/с «Севастопольские рассказы» 4 с.
 00.30 Новости Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на кумыкском языке

ПЕРВЫЙ

- 05.00 «Доброе утро». (12+).
 09.00 «Новости». (16+).
 09.25 «Доброе утро». (12+).
 09.50 «Жить здорово!» (16+).
 10.55 «Модный приговор». 12.00 Новости. (16+).
 12.15 «Время покажет». 15.00 Новости. (16+).
 15.15 «Давай поженимся!» 16.05 ЧМ по хоккею 2021. Сборная России - сборная Чехии. Прямой эфир из Латвии. В перерывах - Вечерние новости.
 18.40 «Человек и закон». 19.45 Телегра «Поле чудес». (16+).
 21.00 «Время». (16+).
 21.30 «Ничто не случается дважды». (16+).
 22.35 «Вечерний Ургант». 23.30 «Дело Сахарова». 00.30 Новости Дагестана 01.00 Время новостей. Махачкала 01.45 «Модный приговор» 02.35 «Давай поженимся!» 03.15 «Мужское/Женское». 04.40 «Россия от края до края». (12+).

РОССИЯ 1

- 09.00 Канал «Турчидаг» 17.20 «Духовая жизнь» 17.45 Док.фильм. «По праведной стезе» 18.10 «Эфир памяти ХаннапашНурадилов»
 05.00 «Утро России». 09.00 «Местное время». 09.30 «Утро России». 09.55 «О самом главном». 11.00 «Вести». 11.30 «Судьба человека» 12.40 «60 минут». (12+). 14.00 «Вести». 14.30 «Местное время». 14.55 Т/с «Роя знают все!» 17.00 «Вести». 17.15 «Андрей Малахов». 18.40 «Минут». (12+). 20.00 «Вести». 20.45 «Местное время». 21.00 «Я вижу твой голос». 22.55 X/f «Не того поля ягода». (12+). 02.40 X/f «В плена обмана». 04.20 X/f «Пятница». Гла-ва четвертая». (12+).

НТВ

- 04.50 Т/с «Лесник». (16+). 06.30 «Утро Самое лучшее». (16+). 08.00 «Сегодня». 08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+). 10.00 «Сегодня». 10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+). 13.00 «Сегодня». 13.25 «Чрезвычайное про-исшествие». 14.00 «Место встречи». 16.00 «Сегодня». 16.25 «ДНК». (16+). 17.30 «Жди меня». (12+). 18.35 Т/с «Ментовские войны». (16+). 19.00 «Сегодня». 19.40 Т/с «Ментовские войны». (16+). 23.15 «Своя правда» с Р. Бабаяном. (16+). 01.00 «Квартирный вопрос». 01.55 Т/с «Пятница». Гла-ва четвертая». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 06.30 «6 кадров». (16+). 06.35 «По делам несовершеннолетних». (16+). 08.10 «Давай разведемся!» (16+). 09.15 «Тест на отцовство». (16+). 11.25 Т/с «Реальная мистика». (16+). 12.30 Т/с «Понять. Про-стить». (16+). 13.45 Т/с «Порча». (16+). 14.15 Т/с «Знахарка». (16+). 14.50 Мелодрама «Добро пожаловать на Канары». 19.00 Мелодрама «Не могу забыть тебя». (Украина). 23.10 Мелодрама «Тариф на любовь». (16+). 00.55 Т/с «Порча». (16+). 01.25 Т/с «Знахарка». (16+). 01.55 Т/с «Понять. Про-стить». (16+). 02.55 «Тест на отцовство». 04.35 «Давай разведемся!» 05.25 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00 «Настроение». 08.15 X/f «Акваланги на дне». 10.00 X/f «SOS над тай-го». (12+). 11.30 «События». 11.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+). 13.40 «Мой герой». (12+). 14.30 «События». 14.50 «Город новостей». 15.05 X/f «Реставратор». 16.55 Д/ф «Актёрские драмы. Роль через боль». (12+). 17.50 «События». 18.10 X/f «Загадка Фибоначчи». (12+). 20.00 X/f «Я иду тебя ис-кать». (12+). 22.00 «В центре собы-тий». 23.10 X/f «Не хочу же-ниться!» (16+). 00.55 «Женщины Михаила Евдокимова». (16+). 01.35 Д/ф «Преступления страсти». (16+).

ЗВЕЗДА

- 08.40 X/f «Львиная доля». (12+). 09.00 Новости дня. 09.20 X/f «Львиная доля». (12+). 11.20 «Открытый эфир». (12+). 13.25 Т/с «Личное дело капитана Рюмина», 1-8 с. (16+). 16.00 Военные новости. 16.05 Т/с «Личное дело капитана Рюмина», 1-8 с. (16+). 21.15 Новости дня. 21.25 Т/с «Личное дело капитана Рюмина», 1-8 с. (16+). 23.10 «Десять фотогра-фий». Е. Гамова. (6+). 00.05 X/f «Следствием ус-тановлено». 01.50 Т/с «Савва», 1-4 с. (12+). 05.10 X/f «Огонь, вода и... медные трубы».

КИШ, 22-май

РГВК

- 07.00 Новости Дагестана 07.20 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес» 08.00 Мультфильм 08.30 Новости Дагестана 08.55 X/f «Собачье сердце» 11.10 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12.05 «Время спорта» 12.35 «Подробности» 12.55 Большой праздничный концерт, посвященный 76-летию Великой Победы 15.10 Д/с «Севастопольские рассказы» 4 с. 15.55 «Здравствуй, мир!» 16.30 Новости Дагестана 16.55 «Живые истории» 17.10 Дагестанское кино. X/f «Загадка кубачинского браслета» 18.45 Передача «Вахтар ва инсанар»

19.30 Новости Дагестана

- 19.55 «Земляки» 20.25 «Годекан» 20.55 «Галерея искусств» 21.20 «Дагестан туристический» 21.40 «Глянец» 22.30 Новости Дагестана 22.55 X/f «Олеся» 00.30 Новости Дагестана 00.55 «Живые истории» 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 01.35 «Дагестанский капен-дар» 01.50 «Годекан» 02.15 «Галерея искусств» 02.35 «Земляки» 03.05 «Дагестанский капен-дар» 03.10 «Глянец» 03.50 «Здравствуй, мир!» 04.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 04.55 «Дагестан туристический»

ПЕРВЫЙ

- 06.00 «Доброе утро». Суббота. (6+). 09.00 «Умницы и умники». 09.45 «Слово пастыря». 10.00 «Новости». (16+). 10.15 «На дачу!» с Н. Барбье. (6+). 11.25 «Видели видео?» (6+). 12.00 Новости. (16+). 12.15 «Видели видео?» (6+). 14.25 X/f «Баллада о солдате». 16.05 ЧМ по хоккею 2021. Сборная России - сборная Великобритании. Прямой эфир из Лат-вии. 18.40 «Сегодня вечером». (16+). 21.00 «Время». (16+). 21.20 «Пусть говорят». (16+). 22.00 Конкурс «Евровиде-ние-2021». Финал. Прямой эфир. 02.10 «Модный приговор». (6+). 03.00 «Давай поженимся!» 03.40 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 08:00 «Местное время. Вести-Дагестан» 05.00 «Утро России». Суббота. 10.00 «Вести». Местное время. 11.25 «Видели видео?» (6+). 12.00 Новости. Суббота. 12.15 «Видели видео?» (6+). 14.25 X/f «Баллада о солдате». 16.05 ЧМ по хоккею 2021. Сборная России - сборная Великобритании. Прямой эфир из Лат-вии. 18.40 «Сегодня вечером». (16+). 21.00 «Сто к одному». 21.30 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+). 11.00 «Вести». 11.30 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+). 12.35 «Доктор Мясников». (12+). 21.20 «Пусть говорят». (16+). 22.00 Конкурс «Евровиде-ние-2021». Финал. Прямой эфир. 02.10 «Модный приговор». (6+). 03.00 «Давай поженимся!» 03.40 «Мужское/Женское».

НТВ

- 05.00 «ЧП. Расследование». 05.25 X/f «Беглец». (16+). 07.25 «Смотр». 08.00 «Сегодня». 08.20 «Тотом с Алексеем Зимним». 08.50 «Поедем, поедим!» 08.20 «Местное время. Воскресенье». 10.00 «Секрету всему свету». 09.00 «Формула еды». (12+). 09.25 «Пятеро на одного». 10.10 «Сто к одному». 11.00 «Вести». 11.30 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+). 12.35 «Доктор Мясников». (12+). 21.00 «Создание». 13.40 Т/с «Затмение». (12+). 20.00 «Привет, Андрей!» 21.00 «Пусть говорят». (12+). 22.00 Конкурс «Евровиде-ние-2021». Финал. Прямой эфир. 02.10 «Модный приговор». (6+). 03.00 «Давай поженимся!» 03.40 «Мужское/Женское».

ДОМАШНИЙ

- 06.30 «6 кадров». (16+). 07.00 Мелодрама «Рефе-рент». (Украина). (16+). 10.45 Телевизионный се-риал «Зоя», 1-8 с. (У-краина). (16+). 19.00 Телевизионный се-риал «Черно-белая любовь», 9-11 с. (16+). 22.15 Мелодрама «На-седка». (Украина). (16+). 02.15 Телевизионный се-риал «Зоя», 1-4 с. (16+). 05.25 Документальный се-риал «Эффекты Матро-ны». (16+). 06.15 «Квартиренк. Гла-ва четвертая». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.05 X/f «Акваланги на дне». 07.45 «Православная эн-циклопедия». (6+). 08.10 X/f «Персональный ангел». (12+). 11.30 «События». 11.45 X/f «Персональный ангел». (12+). 12.15 X/f «Исправленно-му верить». (12+). 14.30 X/f «Исправленно-му верить». (12+). 16.55 X/f «Исправленно-му верить». (12+). 21.00 «Постскриптум». 22.15 «Право знать» (16+). 23.45 «События». 00.00 «Приговор. Тамара Рохлина». (16+). 05.50 «Прощение. Виктор Черномырдин». (16+). 01.30 Д/с «Киевский торг». (16+). 02.00 «Хватит слухов! Матроны». (16+). 02.25 Д/ф «Шоу „Развод!». 03.05 Д/ф «Звездные при-живалы». (16+).

ЗВЕЗДА

- 06.40 X/f «Матрос Чи-хик». 08.00 Новости дня. 08.15 X/f «Матрос Чи-хик». 08.40 «Морской бой». (6+). 09.45 «Легенды музыки». 10.10 «Круиз-Контроль». «Самара». (6+). 10.45 Д/с «Загадки века». 11.35 «Улика из прошлого». 12.30 «Не факт!» (6+). 13.00 Новости дня. 13.20 «СССР. Знак каче-ства» с Гариком Сука-чевым». (12+). 14.05 «Легенды кино». 14.35 X/f «Чингачук - Большой Змей». 16.20 X/f «Вождь Белое Перо». 18.00 Новости дня. 18.15 «Задол!». 18.30 X/f «Человек с буль-вара Капуцинов» (12+). 20.40 X/f «Калачи». (12+). 22.30 Всероссийский во-кальный конкурс 23.55 X/f «Отцы и деды».

ГЬЯД, 23-май

РГВК

- 07.00 Время новостей Да-гестана 07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 08.00 Мультфильмы 08.30 Время новостей Да-гестана 08.50 X/f «Олеся» 10.30 «Психологическая азбука» 10.55 «Человек и вера» 11.25 «Годекан» 11.55 «Здравствуй, мир!» 12.30 «Арт-клуб» 12.55 «Глянец» 13.40 «Молодежный микс» 14.00 «Первая студия» 14.35 «Агросектор» 15.05 «Городская среда» 15.35 То-шоу «Общественный интерес» 2+

16.30 «Дагестан туристи-ческий»

- 16.50 Проект «Удивительные горы» 17.05 «Живые истории» 17.10 «Учимся побеждать» 17.30 «Человек и право» 18.35 «Земляки» 19.05 «Галерея искусств» 19.30 Время новостей Да-гестана 20.30 «Служба Родине» 20.50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 21.55 «Память поколений» 22.30 Время новостей Да-гестана Итоги 23.30 X/f «В тумане» 03.00 «Служба Родине» 03.15 «Человек и право» 04.15 «Живые истории» 04.25 X/f «Ночные заба-вы»

ПЕРВЫЙ

- 05.00 Т/с «Медсестра». 06.00 Новости. (16+). 06.10 Т/с «Медсестра». 06.55 «Играй, гармонь лю-бимая!» (12+). 17.05 «Живые истории» 17.10 «Учимся побеждать» 17.30 «Человек и право» 18.35 «Земляки» 19.05 «Галерея искусств» 19.30 Время новостей Да-гестана 20.30 «Служба Родине» 20.50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 21.55 «Память поколений» 22.30 Время новостей Да-гестана Итоги 23.30 X/f «В тумане» 03.00 «Служба Родине» 03.15 «Человек и право» 04.15 «Живые истории» 04.25 X/f «Ночные заба-вы»

РОССИЯ 1

Дин

Вири инсаниятдиз чешнелу ксар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъял алим

(Эвол - 2020-йисан 44-52, 2021-йисан 1-9, 11-14, 18-нумрайра)

Али халифадин (Аллагъ рази хурай вичелай) **гафар** (ва насыгъатар)

4. Али халифади (Аллагъ рази хурай вичелай) хутбадал лагъана: "Гъядм хуий Аллагъдиз - вири шейэрин (алемрин) Халикъдиз, ийфен мичи къатына, (пакаман) экв акъудзаз, мейитрал чан хизвай, сурара авайбур къват хъийдай... За квэз (Аллагъдихъай) киче хъух лагъана веси ийизва. Ам бенде (Аллагъдиз) мукъва ийидай виридалайни хъсан кар я. Иман, Аллагъдин рекъе женг чигун, келима шағъада (Ля илягъя илла Аллагъ) - инсандин фитира (mебиат), капл ада авун - дин (иман), закат гун - ферз кар, рамазандин ваца сив хүн - Адан азабдикай хүн, Кябедал гъаж авун - кесибвал алуудай (кесибваликай хъдай - яни дөвлөтлүк ийидай кар) ва гунағъар багъишишдай кар, мукъвалин алакъая хүн - умудар артух (еке), умур яргъи, хизанра мутьуббат (клиници) хүн, чинебан садака (ам сирлудакас гун) - гунағъар багъишишдай ва Раббидин гъазаб (хъел) секинардай кар, хъсанвилер авун - писвалин къастарикай къакъуддай, пис балайрикай, телефонилерикай хуьдай кар я.

Жезмай къван гзаф Аллагъ рикел ва мецел гъвшаш, гъикл лагъайтла, ам виридалайни хъсан "рикел гъун" я. (Аллагъдихъай) кичебуруз хиве къунвай сувабар къазанмишиз чалишмиш хъух. Дугъриданни, Аллагъди гайи гаф виридалайни дүз вяд (хиве къун) я; Куль Пайъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) рекъиз (алад адан рекъеваз) табий хъух, гъикл лагъайтла, ам виридалайни хъсан ва дүз рехъ я. Адан Сунна къилиз ақъуд, шариатдин чирвилер къачу, дугъриданни, ам риклериз гаттар я. Къуръандин нурдикай квэз сагъвал (азарикай сагъарун) талаба, дугъриданни, ам риклера авай азарар патай сагъарун (даварман) я. Къуръан лап хъсандин келиз алахъ, гъикл лагъайтла, ам виридалайни хъсан къисаяр ва дүз хабарар гун я. Ам масада къелдайла, кисна, адахъ яб акала - квэз (Аллагъди) рэгъим авун патал. Квэз ада авай чирвилер якын хъайила (адан чирвилерикай хабар хъайила), күне квэз чир хайи чирвилерам алам я, дүз рекъе хүн патал. Гъакъыкъатда, Къуръандин чирвилер туну, гъейридал амалзавай алим касав, шаклу касдиз ухшар я, вичин авам гъалдай дүз рекъель къвен тийизвай. Ахтит алимдин аксина зурбаделил ава ва адас килигайла вичин авамвилляй шаклу яз амукъзай касдин пашманвални гъайиф чигунар мадни яргъибу (даимбур) жеда. Абур къведни ягъалмишвиле тазвайлар ява чебни заваллуви (телефониле) ава.

Күн гиманлу жемир (имандин гъакъиндай шубъгул жемир), тахъайта күн шаклувиле бъатда. Я шаклуну жемир, шаклувал себеб яз күн куфрада бъатда...

Дугъриданни, къетливал (къевиал) Аллагъдихъай кичевал авун я! Инанмишвал (мягъкемвал, вич вичихъ агъун) алдатмишвиле гъат тавун я! Квекай (вичи) вичиз виридалайни хъсан менфят гузвойди вичин Раббидиз виридалайни гзаф итаат-лувалзавайди я. Квекай (вичи) вич гзаф алдатмишвайлди вичин Раббидиз асивалзавайди я! **Вуж Аллагъдиз итаатлу хъайитла, ам саламатвиле жеда ва (адаз) шадвал жеда!**

Аллагъдивай (көз) якынвал талаба, (куйн) хъсан гъалда авайла, Адас мукъва жез алахъ (куйн четинвиле гъатайла, адакай квэз күмек жеда)... Гъакъыкъатда, ферз крат виридалайни лайхлубур я, виридалайни писди (динда) цийивилер я. Гъар са цийивиле бидят я, гъар са цийивиле

(КъатIама)

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхыхих.

иийизвайди (твазвайди) бидятчи я. Ни бидят авуртла, ада (гъахъ, лазим кар) зай ийизва (квадарзва). Динда цийивиле тур касди а кар авуналди Суннат тазва (гадарзва).

Алдатмиш хъанвайди вичин динда гъалат (нукъсан, кимиштал) авунвайди, вичи вич квадарнавайди (асивал аеуна, вичи вич азабда тунвайди) я. "Рия" (показуха)-ширкдикай, ихлас (сидкъивал, диндин михъивал) диндар амалдикай ва имандикай я. Буш раҳунрин межлиси Къуръан рикелай алууда, анра шейтланди иштиракда ва ахътин межлиси гъар жуъре яътамишвилериз эвер гуда. Дишегълирихъ галаз ацукуни риклерив (гъахъдикай, дүзвиликай) ян гуз тада, абурухъ вилерин темягъ фида ва абуру шейтландиз гъуърчдай зат я. Керчеквал хуъх Аллагъдин гъакъиндай, Аллагъ керчекбурухъ гала (абурун патал ала), табдикай къверех (яргъяз) хъух, дүргиданин, таб имандикай къерехда ава (ва яргъяз я)...

Гъахъ лагъ (куyne), күн адалди чир (машгъур) жеда. Гъахъдал амал авур кас гъахъдин эгълирикай жеда! Квел ихтибарнавай зат (аманат) квел ихтибарнавай касарив агакъар хъия. Күнне мукъвалин алакъая хүх, гъатта квехъ галаз а алакъая къатнавайбурухъ галазни! (Күнне) икърар (агъд) авурла, ам (тамамдиз) къилиз ақъуда! (Күнне) дуван (ва гъакъивал) ийидайла, адалатлавал ая! Күнне күб буйбарал такабурлувал (дамахар) ийимир. Сада-садаз лаклабар лугъумир, сада-садакай зарафатар, гъибетар ийимир. Зайифдаз, мазлумдиз ва Аллагъдин рекъе бурж алайдаз, (мутьубж) рекъевай касдиз, саилавзайбуруз (тлалабириз) ва лукъивлий азад хүн патал күмек кланзайбуруз гъил яргъи ая!

Хендада папариз ва етимиз рэгъим ая! Салам машгъур ая: салам гайидаз гъахътин саламдади ва я гъадалайни хъсандалди жаваб хъе! "Ва күмек це күнне сада-садаз хъсан крат ва (Аллагъдихъай) кичевал авунин карда, күмек гумир күнне сада-садаз гунағъар ва мидявал (зулум, диндин сергъяятар чур) авунин карда! Киче хъух квэз Аллагъдихъай, гъакъыкъатда, Аллагъ клеми (къати) жаза гудай я!" (5-суре, 2-аят, мана).

Мугъмандиз гъуърмет ая, къуншидиз - хъсанвал, начагъбурал (азарбурул) киль Чулу, къейибур кучукунин карда иштирака. Күн, эй Аллагъдин бендеяр, стхайар хъиз хъух!" (Бидая ва Низъя - Ибн Касир).

5. Али халифади (Аллагъ рази хурай вичелай) лагъана: "Девлетлавал мал гзаф хүн ва веледрин къадар пара хүн туш, (шариатдин) чирвилер гзаф хүн ва къанажагълувал чехи хүн хийир (девлет) я. Раббидиз ийизвай ибадатдал дамах авуртла жеда: эгер вуна а кар хъсандин авуртла, вуна Аллагъдиз шукур гъида, писдаказ авуртла, вуна Аллагъдиз астагъиф ийидай! И дүньяда вичи гунағъ авурла, тадиз ам тубадалди дүззар хъувур, (Аллагъдихъай) авай кичевилин амал зайнфар тийиз, диндар крат авун патал тади ийизвай итим квачиз садазни (са кардани) хийир ава..." (Гъият - уль-Авлия).

6. Али халифадал (Аллагъ рази хурай вичелай) (душманди гъукъума) хер хъайила, адан патав хва Гъасан (Аллагъ рази хурай вичелай) атана ва ам шехъз гаттунна. Али асъабди (Аллагъ рази хурай вичелай) адавай хабар къуна: "Вун вучиз шехъзана, зи хва?". Ада жаваб гана: "Гъикл шехъдак зун, вун Эхиратдин сифте йикъа ва дүньядин эхиримжи йикъа авайла?!" Халифди лагъана: "Я зи хва! Къуд шей (кар) рикел хуъх. (Гъакъни) мадни къуд кар ава: эгер вуна вун (абурун гъакъиндай) дүз тухвайтла, ваз абуруй зарар жеда..."

(КъатIама)

Спорт

"Ислэгъвилин рекъерай"

ВЕЛОПРОБЕГ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Гъар са суварихъ вичин адет хъанвай къайдаяр, къиле тухунин саягъ ава. Гъалибвилин йикъахъ галаз алакъалу яз спортидин серенжемар тешкилун фадлай адетдиз элкъиенва. Икк, 8-майдиз, Гъалибвилин йикъаз ва ДАССР-дин 100 ийсан юбилейдиз талукъарна, Мегъарамдхурун райондин къилин ташшуругъудади (идакай чаз райондин пресс-къуллугъди хабар гана) спортидин са жерге серенжемар къиле тухвана.

нистрациядин физический культурадин ва спортидин отделди тешкилнавай и серенжемдин иштиракчир тир 50 кас рекъе РФдин ОМВД-дин ГИБДД-дин Мегъарамдхурун районда авай отделдин къуллугъчирин гъеччишилик квай. Велопробегдин иштиракчир чехи пай жеъилар тир. Идани жеъил неслил неинки сагълам умумър кечирмишунин терефдараар тирди, гъакъни абуру ата-бубайрин игитвал, Ватандин Чехи дяведин дердерни хажалатар эхи авур чехи дидейрин жуъртлувал рикелай алууд тийизвайди субтазава.

Райондин къиле Фарид Агъмедова къейдзавайвал, ихътин серенжемрин

Абуруй садни Мегъарамдхуруе "Ислэгъвилин рекъерай" лишандик кваз тешкилнавай спортидинни ватанпересвилин серенжем - велопробег тир. Райондин админ-

макъсад "акъалтзавай неслидиз чи бубайри Гъалибвал гъихътин къиметдалди къазанмишнаватла чир хүн ва рикел хүн я".

* * *

АВТОПРОБЕГ

Сулейман-Стальский райондин пресс-къуллугъди хабар гузайвал, 9-Майдиз Ватандин Чехи дяведа гъалибвал къазанмишна 76 ийс тамам хъуниз талукъарнавай автопробег къиле фена.

башламишна, ДПС-дин махсус машин къиле аваз, Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин пайдахралдини Георгиян лентералди бозетмишнавай 35 машин "Эбди цай" обелиск-мемориальный къилин комплекс алай чкадал рекъе гъатна. Абуру инал райондин руководство-

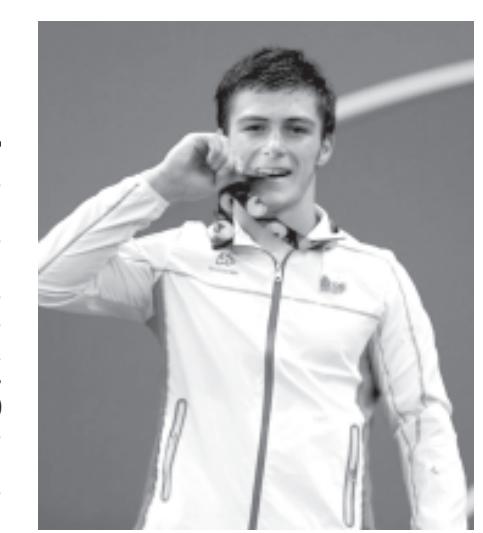
Райондин спортидин, туризмдин ва жетилприн кратин рекъял комитетди "Чна рикел хъувза! Чна дамахзава!" лишандик кваз тешкилнавай автопробегдин иштиракчир чигин рехъ райондин централдих физвай, Цийи Мамрачин къекъуындал Стлал Сулейманаз гумбет хажнавай чкадилай

дин иштираквал аваз къиле физвай митингдик шерик хъана. Автопробегдин иштиракчир обелискдал цукъвер эцигна. Къватл хъанвайбуру, са декъикъада кисна акъвазуналди, Ватандин Чехи дяведа телфер хъайибурун экъу къаматар рикел хъана.

Муштулух!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И мукъвара къейд авур суваррин савкат яз, чав муштулухдин хабар агакъна. Агреплдин эхиримжи квье юкъуз ва 1-майдиз Якутск шеъерда, Р.М.Дмитриев рикел хуун яз, азаддиз къуршахар къунай халкъарин арадин VIII турнир къиле фена. Азербайжан Республикадин патай векил яз, ана чи баркаллу пагъливан Жабраил Гъажи-Евани вичин гъунаар къалурна. Икк, 70 кг-дин заланвал авайбурун арада инамшишвиледи гъалибвилин 1-чка къуналди, ам чемпионилин тіварціз лайихлут хъана. Мубараракай!

ЛезГи

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовий коммуникацийрин министерство

367018, Махачкъала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. САИДОВА

Газеттис 52 сефеда акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовий коммуникацийрин хиле гүзчилавунин рекъял Федеральны күлгүлтүндин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди түккүр хъийизва.
Макъалайриз рецензия гузвач вабур элкъенва вахкувач. Редакциядиннан макъалайрин авторрин фикирар садтахун мумкин я.
Газетда чап авун патал текстилав материялар гъланын делилрин дүзвилин вар берчеквилини патхажай жавабдарвал авторрин чинин хиве гъттазва.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Иисан - ПП200

Зур иисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан къиче, б.

Тираж 6951

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Аялар патал "Жигит ТВ"

К.ФЕРЗАЛИЕВ

Дагъустандин чаларал аялар патал сифте яз маҳсус канал (IPTV) кардик акатда. И вожиблу кардик къил кутунвайди "Ким" тешкилатдин регъбер, карчи ва программист Эмран Гъусейнов я.

Джигит детское телевидение

Аялриз гъвечизамаз хайи чал кланарунин, чирунин макъсаддалди гъиле къунвай каралай аямда иллаки вожиблу я. Э.Гъусейнова къейд авурвал,

гаджетрихъ галаз алакъалу маҳсус канал арадал гъунив къве ийс идалай виллик эгечина.

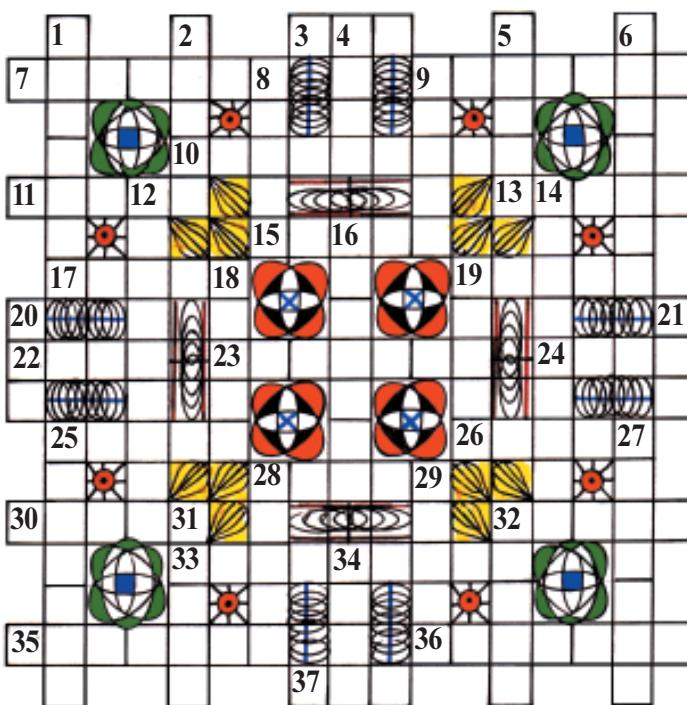
Къейд ийин, "Жигит ТВ" адедин (аналоговый) телеканал хътинди туш. Им, анжак телефонрайва телевизордай маҳсус приложенидик менфят къачуналди, дұньядин гъэр са пипе ачухиз жедай IPTV я.

Приложенидик менфят къачузы гъэр сада вичиз къани чал хъядай мумкинвал ава. Канал виллик тухунал алакъанавай десте алай аямдин мультфильмаяр лезги ва Дагъустандин маса чалариз таржума авунал, абур къайдадик кутунал машъул жеда. Мультфильмайрилай гъейри, аялар ва абурун диде-бубаяр патал итижлу передачаляр арадал гъидай фикирин ава. IPTV тамамилелди 2 вацралай кардик акатда.

Таржумаяр авунин, чалар (рахунар) къинин алакъунар авайбур ваба маса къумекар гуз къланзайвубур аватла, ахътибурувай ТВ-дин дестедик экечиз жеда.

Кроссворд

Түккүрвайди - Салигъ ИБРАГИМОВ

ДҮЗ ЦАРАРА: 3, 9, ва 37. Лезги календардин вядеяр. 7. Дишегълийрин безек. 10. Лезги макъамдин тъвар. 11, 13 ва 23. Лезгидалди зодиакдин лишанрин бязи тъварар. 15. Икрагъ авун. 17. Эрменийрин къатух. 19. Устлар. 22. 28 килодин техил алцумдай ульчме. 24. Са къалахадик риклек сектин хъун. 25. Гебедин экъу вили рангунин гъалар. 26. Индияда къве чарх квай такси. 28. Кухняды газдин (токдин)... (урус гаф). 30. Жуван мукъва-къили. 32. Шак, шубъял. 33. Балкандал гъалдазава къушкъунар хътин шейэр. 35. Эминхуруну къульне тъвар. 36. Хипер ва цеглер санлай. 37. Гатун...

ТИК ЦАРАРА: 1. Чаяр хъвадай чка. 2. Маларал эцигдай лишан. 4. Лезгидалди ийсан са варз. 5. Гъевеслувал, ашкылувал. 6. Ятънат. 8. Хушракандиз ухшар авай гъашарат. 9. Дербентда Стлал Сулейманан тъварунихъ галай лезги... 12. Пагъливанрихъ жедай музикантар. 14. Са къалахадик риклек сектин хъун. 16. Заказ гузвайди. 18. Лезгийрин тъвар-ван авай музикант рагъметлу Гульметован тъвар. 19. Къугъунар. 20. Тухумда амукъзавай мал, шей. 21. Лезги календарда са вяде. 25. Рафтарлу. 27. Масадалай аслу туширвал. 29. Дақларда къурсарнавай парча. 29. Аблагъ, дивана. 31. Түркияда са шеъзер. 32. Са азар (урус гаф). 34. Лезгийрин тъвар-ван авай профессор, арабист Шихсаидован тъвар.

"ЛГ"-дин 18-нумрадиз акъатай чайнворддин жавабар:

1-2. Барцак. 1-4. Балдуз. 1-5. Бажгъан. 2-3. Куткун. 2-5. Каркун. 2-6. Килфет. 3-6. Нифрет. 3-7. Нетижә. 4-5. Зиндан. 4-8. Заргар. 5-6. Небегт. 5-8. Ничхир. 5-9. Нуутуфа. 6-7. Тамаша. 6-9. Турема. 6-10. Турутар. 7-10. Алкъвар. 8-9. Ракета. 9-10. Айнаяр.

"Лезги газетдин" редакциядай "Пак Къуръан ва адан манайирин таржума лезги чалал" (1000 м.), "Мугъаммат пайгъамбардин (къуй Аллагъедин патай салават ва саламар хъурай вичиз) умъурдин рехъ" (500 м.), "Исламдин эдебар, алхакъар ва дуяяр" (100 м.), "100 тапшурғъ" (200 м.) ктабар маса къачуз жеда.

З.А.Шагъмарданов

Алай иисан 28-апрелдиз ча вай 89 иисан яшда аваз машъур алим, ДАССР-дин илимприн лайху деятели, РФ-дин высший школадин лайху работник, биологиядин илимприн доктор, профессор, Ватандин Чехи дядевин ветеран - далу патан зельметчи Зияудин Абдулгъаниевич Шагъмарданов къакъатна.

З.А.Шагъмарданов Ахъцегърин хүре дидедиз хъана. Адан буба Абдулгъани Шагъмарданович Бакуда нафтадин мяденра къвалихна, ана вичиз араб, иран чалар чирна. Ам инкъилаабдилай гүзгүльнин Дагъустандин сифтегъян муаллимирикай сад я. Ада Рутул, Ахъцегъ районрин мектебра сифтегъян классра тарсар гана. Умъурдин юлдаш Эминатахъ галаз санал хва гъахъ гвай, на-муслу, жавабдар инсан яз чехи авуна. И ерияр Зияудин Абдулгъаниевич-селий алимдин, педагогдин умъурдинин илимдин рекъерин бинейратьнан.

З.Шагъмарданова илимдин алемда четин рекъер атана. Цүд ийсалай газаф девирда хүруун майишатдин академияда къвалихна, хирургиядин ва патанатомиядин кафедрадин заведующийдин везифаляр тамамарна. 90-ийисарин эхиррилай гатлунна, зельметдин рехъ алкъалтади, алимди ДГПУ-да "Экология" курсунай тарсар тухвана.

Гъеле 1968-ийисуз З.Шагъмарданова ДГУ-дин вири факультета сифте яз тъбиат хүнин талукъарнавай курсунай лекцияр къелна, вуздин биологиядин факультетдин учебный планар, ругуд дисциплинадай программар къайдадик кутуна. Ада и факультетдин учебно-методический советдин рехъбервал гана, илимдинни алтармишунрин къвалихин къиле акъвазна. Хейлин иисара алим Дагъустандин тъбиат хүнин рекъяр кардик квай обществодин къиле хъана, агъалийриз тъбиат хүнин рекъяр лекцияр къелна, и месслайрай газетриз макъалайр акъудна, телевизиениннин передачаира иштиракна, Урусада ва адайлай къецепата къиле фейри илимдин мярекатрал рахай.

З.Шагъмарданов тъбиат хүнин сифте яз Республикадин премия гайи Дагъустандин ругуд экологикай сад я. И рекъе къазанмишнавай агалкъунар фикир-

Мукъва-къилияр ва дустар

"Гыссерин гатфар"

Алай иисан 16-майдиз Дербентда Лезгийрин госмуздрамататра РД-дин культурадин, милли сиясатдин ва диндин краин рекъяр министерствойрин, Республикадин "Лезги газетдин" күмекни газаф "Гыссерин гатфар" тъвар аз Дагъустандин искуствирийн лайху деятели, композитор Къагъриман ИБРАГИМОВАН на лезгийрин бажаралы шайр Билал АДИЛОВАН (Баку шеъгер) манийрикай ибарат чехи концерт къиле фида.

Программадик квай вири манияр цийибур я вабур гваз сегьендиц Дагъустандин эстрададин тъвар-ван авай гъетер-маниадарар экъечида. Концерт шайр Владик БАТМАНОВА къиле тухуда. Лезги манийрал риклек сада вирида - буюр! Телефон: 8 928 976 68 68

"Лезги газетдин" редакциядий коллективи РД-дин Госдумадин депутат Гъажимет Сафаралиевас играми хва КЕРИМ рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядий коллективи биологиядин илимдин доктор, профессор Зияудин Абдулгъаниевич ШАГЬМАРДАНОВ рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан хизанриз, мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.